

3. Perjantaina 12 päivänä helmikuuta 1993

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Vaaleja:

1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit

Ensimmäinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi Suomen Kuntaliiton perustamiseen liittyvistä järjestelyistä

Hallituksen esitys n:o 347/1992 vp
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 19/1992 vp

Esitellään:

3) Hallituksen esitys n:o 346/1992 vp Suomen ja Ruotsin välisen maataloustuote-kauppaa koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

4) Hallituksen esitys n:o 349/1992 vp laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta

5) Hallituksen esitys n:o 350/1992 vp laeiksi vakuutusyhtiölain, työntekijäin eläkelain 3 §:n ja potilasvahinkolain 5 §:n muuttamisesta

6) Hallituksen esitys n:o 351/1992 vp laiksi kansanterveyslain voimaannpanosta annetun lain 11 §:n 8 momentin kumoamisesta

7) Hallituksen esitys n:o 352/1992 vp laiksi Puurijärven ja Isonsuon kansallispuistosta

8) Hallituksen esitys n:o 353/1992 vp laiksi Päijänteen kansallispuistosta

9) Hallituksen esitys n:o 354/1992 vp laiksi kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta annetun lain muuttamisesta

10) Hallituksen esitys n:o 355/1992 vp väestötietolaiksi ja laiksi väestökirjahallinnosta annetun lain muuttamisesta

11) Hallituksen esitys n:o 356/1992 vp Ilmailulaitokselle annettaviksi valtuuksiksi, joiden nojalla se voi antaa takauksia tytäryhtiönsä lainoille

12) Hallituksen esitys n:o 357/1992 vp laeiksi saamelaisalueen koulutuskeskuksesta sekä ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta

13) Hallituksen esitys n:o 358/1992 vp laiksi Pohjois-Suomessa annettavista sähkö-
hinnanalennuksista

14) Hallituksen esitys n:o 359/1992 vp laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

15) Hallituksen esitys n:o 360/1992 vp laiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

16) Hallituksen esitys n:o 372/1992 vp laiksi kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain 5 ja 6 §:n muuttamisesta

S.

36

„

„

„

„

„

„

„

37

„

17) Hallituksen esitys n:o 373/1992 vp laeiksi kuluttajaneuvonnan järjestämisestä kunnassa annetun lain 9 §:n muuttamisesta annetun lain kumoamisesta sekä kuluttajaneuvonnan järjestämisestä kunnassa annetun lain 7 §:n muuttamisesta	37	S.	28) Hallituksen esitys n:o 371/1992 vp laiksi Lapuan kaupungissa sijaitsevan tehdaskiinteistön ja eräiden alueiden luovuttamisesta apporttiomaisuutena Patruunatehdas Lapua Oy:lle	50	S.
18) Hallituksen esitys n:o 361/1992 vp laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta	38	„	29) Hallituksen esitys n:o 374/1992 vp laiksi lääkelain muuttamisesta	„	„
19) Puhemiesneuvoston ehdotus n:o 4/1992 vp eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta	41	„	30) Hallituksen esitys n:o 377/1992 vp laiksi yksityisten valtionapulaitosten toimiehtosopimuslain 2 ja 3 §:n muuttamisesta	„	„
20) Hallituksen esitys n:o 362/1992 vp laeiksi valtion virkaehtosopimuslain ja työtuomioistuimesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta	„	„	31) Hallituksen esitys n:o 378/1992 vp laeiksi perintökaaren 5 luvun 2 §:n ja perintökaaren voimaannpanosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta	„	„
21) Hallituksen esitys n:o 363/1992 vp laiksi ulkomaisten vakuutusyhtiöiden toiminnasta Suomessa annetun lain muuttamisesta	42	„	32) Hallituksen esitys n:o 379/1992 vp laeiksi valtion vakuusrahastosta annetun lain ja talletuspankkien toiminnasta annetun lain 55 §:n muuttamisesta	„	„
22) Hallituksen esitys n:o 365/1992 vp laiksi rikoslain väkisinmakaamista ja vapautta loukkaavaa haureutta koskevien säännösten muuttamisesta	„	„	33) Ed. Rossin ym. lakialoite n:o 57/1992 vp laiksi tieliikennelain 4 §:n 2 momentin muuttamisesta	„	„
23) Hallituksen esitys n:o 366/1992 vp laeiksi tullitariffilain liitteenä olevan teollisuustulliluettelon ja tuontimaksulain liitteenä olevan teollisuusetuettelon muuttamisesta	49	„	34) Valtioneuvoston päätös 30 päivältä joulukuuta 1992 eräiden elintarvikkeiden tullien väliaikaisesta muuttamisesta (VNP 5/1992 vp)	51	„
24) Hallituksen esitys n:o 367/1992 vp laiksi tuloverolain 33 ja 143 §:n muuttamisesta	„	„	35) Hallituksen kertomus valtiovarainhoidosta ja tilasta vuonna 1991 (K 14/1992 vp)	„	„
25) Hallituksen esitys n:o 368/1992 vp rikosrekisterilain ja laiksi ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	50	„	36) Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus neuvoston toiminnasta 1992 (K 15/1992 vp)	„	„
26) Hallituksen esitys n:o 369/1992 vp laiksi pysäköintivirhemaksusta annetun lain 22 §:n muuttamisesta	„	„	Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.	„	„
27) Hallituksen esitys n:o 370/1992 vp laiksi Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi	„	„	Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alaranta, Alho, Astala, Jansson, Jurva, Kanerva, Kankaanniemi, Kauppinen, Lax, Miettinen, Morri, Nyby, Näsi, Perho-Santala, Pietikäinen M., Pokka, Polvi, Rehn O., Renlund, Riihijärvi, Saapunki, Särkijärvi, Tuomioja, Turunen, Uosukainen ja Vähäkangas.	„	„

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Pokka, Miettinen, Jansson ja Tuomioja.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Renlund, virkatehtävien vuoksi edustajat Kanerva ja Uosukainen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Alaranta, Alho, Jansson, Jurva, Lax, M. Pietikäinen, Polvi, O. Rehn, Riihijärvi, Särkijärvi, Tuomioja ja Vähäkangas.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle on, puhemiehelle osoitettuna, saapunut vastaus kirjalliseen kysymykseen n:o 703/1992 vp. Tämä kysymys vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Lakivaliokunnan jäsenet

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Haavisto vapautusta lakivaliokunnan jäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että lakivaliokunnan täydennysvaali toimitetaan ensi tiistain täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään mainittuna tiistaina kello 11.

Suomen Pankin tilintarkastajat

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta päättäisi antaa eduskunnan valitsijamiesten tehtäväksi toimittaa valtiopäiväjärjestyksen 83 §:n 5 momentin mukaisesti Suomen Pankin viiden tilintarkastajan ja näiden viiden varajäsenen vaalin vuotta 1993 varten.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Muistutus apulaisoikeuskanslerin ja apulaisoikeusasiamiehen virkatointen lainvastaisuudesta

Ensimmäinen varapuhemies: Esitellään ed. Mäkelän ja seitsemän muun edustajan allekirjoittama kirjelmä, joka sisältää muistutuksen apulaisoikeuskansleri Jukka Pasasen ja apulaisoikeusasiamies Pirkko K. Koskisen virkatointen lainvastaisuudesta.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnalle

Scandinavian Knitting Machines Leo Lahtinen & Co Ky on kannellut oikeuskanslerille ja eduskunnan oikeusasiamiehelle Lohjan kunnan viranomaisten menettelystä pienteollisuustontin kauppaa, rakennuskaavatie rakentamista, sopimussakon perimistä ym. koskevassa asiassa. Kantelussaan yhtiö on katsonut, että Lohjan kunnan viranomaiset ovat sopimussakon perimisryityksillään, jotka Lohjan kihlakunnan oikeus on sittemmin todennut perusteettomiksi, aiheuttaneet yhtiölle merkittävää vahinkoa. Apulaisoikeuskansleri Jukka Pasanen 29.10.1992 tekemällään päätöksellä ja apulaisoikeusasiamies Pirkko K. Koskinen 7.1.1992 tekemällään päätöksellä ovat katsoneet, että kantelu ei anna aihetta toimenpiteisiin. Aiemmin samasta asiasta tehtyihin kanteluihin ovat vastaavanlaisen päätöksen antaneet apulaisoikeuskansleri Jukka Pasanen 1.7.1987 ja apulaisoikeusasiamiehen varamies Kyösti Tolvanen 13.6.1991.

Käsityksemme mukaan apulaisoikeuskansleri Pasanen ja apulaisoikeusasiamies Koskinen eivät ole kyseistä kantelua koskevassa asiassa virkansa edellyttämällä tavalla riittävästi syvenyneet kaikkiin asiaan liittyviin seikkoihin. Näin ollen voidaan katsoa olevan perusteltua syytä epäillä heidän olleen virkatoimessaan näin tuke-massa ilmeisen laittomuuden toteutumista taikka muuten menelleen virkatoimessaan lainvastaisesti siten kuin laissa eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin sekä eduskunnan oikeusasiamiehen virkatointen lainmukaisuutta edellytetään.

Edellä esitetyn perusteella ja viitaten lakiin eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin sekä eduskunnan oikeusasiamiehen virkatointen lainmukaisuutta esitämme kunnioittaen muistutuksen apulaisoikeuskansleri Jukka Pasasen ja apulaisoikeusasiamies Pirkko K. Koskisen menettelyn lainmu-

kaisuudesta Scandinavian Knitting Machines
Leo Lahtinen & Co Ky:n kantelua koskevassa
asiassa.

Helsingissä 10 päivänä helmikuuta 1993

Tina Mäkelä	Reijo Laitinen
Pekka Leppänen	Marja-Leena Viljamaa
Hannu Suhonen	Reijo Lindroos
Erkki Pulliainen	Ensio Laine"

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin sekä eduskunnan oikeusasiamiehen virkatointen lainmukaisuutta 25 päivänä marraskuuta 1922 annetun lain 2 §:n 3 momentin mukaan on kirjelmä keskustelutta lähetettävä perustuslakivaliokuntaan.

Kirjelmä lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit

Ensimmäinen varapuhemies:
Päiväjärjestyksen 1) asiana on erikoisvaliokuntien täydennysvaalit.

Kun lakivaliokunnan ja liikennevaliokunnan täydennysvaaleja varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistoissa, jotka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on valiokuntien jäseniksi ja varajäseniksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaaleissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaalit ovat yksimieliset ja että valituiksi ovat tulleet ehdokaslistojen mukaisesti

lakivaliokuntaan jäseneksi ed. Kallis ja
liikennevaliokuntaan varajäseneksi ed. Seivästö.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi Suomen Kuntaliiton perustamiseen liittyvistä järjestelyistä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 347/1992 vp
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 19/1992 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö 19/1992 vp.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on lakiehdotus, jolla muodostetaan Suomen Kuntaliitto ry, Finlands Kommunförbund rf. Nyt säädettävä lakiehdotus on valmisteltu eri tahojen kanssa hyvässä yhteistyössä ja valmistelu on käynnistynyt kuntien keskusjärjestöjen ja järjestelyssä mukana olevien muiden tahojen yhteisen, 21.10.1992 päivätyn aloitteen pohjalta. Myös hallintovaliokunnassa asian käsittely sujui yksimielisesti.

Kuntien liittyminen uuteen kuntajärjestöön olisi ehdotuksen mukaan automaattista, mutta jäsenyys säilyisi vapaaehtoisena. Keskeisenä tavoitteena nyt lailla säädettävissä järjestelyissä on kunnallisen edunvalvonnan sekä kehittämis- ja palvelutoimintojen kokoaminen yhteen. Näin nykyinen toimintojen päällekkäisyys ja hajanaisuus voidaan poistaa. Järjestelyissä mukana olevat järjestöt ovat 9.4.1992 päättäneet perustaa Suomen Kuntaliiton ja samalla päättäneet esittää vuonna 1993 kokoontuville ylimmille päättävälle elimilleen, että niiden toiminta lakkautetaan tämän vuoden lopussa ja niiden omaisuus, velat ja varat siirretään Suomen Kuntaliitolle.

Suomen Kuntaliitto aloittaa virallisesti toimintansa tulevan toukokuun 26—27 päivänä pidettävien Kuntapäivien yhteydessä. Järjestelyissä mukana olevat järjestöt pidättäytyvät omasta erillisestä toiminnasta Kuntapäivien ja järjestöjen lakkaamisen välillä.

Suomen Kuntaliiton perustaminen on tapahtunut yhdistyslain mukaisessa järjestyksessä. Käsittelyssä olevalla lailla toteutetaan eräitä uuden järjestön perustamiseen liittyviä järjestelyjä. Kuntaliiton perustamisen yhteydessä kaikki kunnat tulevat lain nojalla siis uuden järjestön jäseniksi. Omalla päätöksellään kunta voi kuitenkin olla liittymättä uuteen järjestöön. Tästä päätöksestä on ilmoitettava viimeistään tulevan maaliskuun loppuun mennessä puheena olevan kuntien keskusjärjestön hallitukselle.

Lakiehdotukseen liittyy myös verotuksellisia järjestelyjä nykyisten keskusjärjestöjen päättäessä purkautua ja luovuttaa omaisuutensa ja vastuunsa uudelle järjestölle. Omaisuuden siirtymisestä ei ehdotuksen mukaan olisi suoritettava leimaverolain 16 ja 55 §:ssä tarkoitettua leimaveroa. Verotuksessa uuden liiton perustamiseen liittyviä järjestelyjä pidettäisiin tuloverolain 24 §:ssä tarkoitettuna toimintamuodon muutoksena, jolloin noudatettaisiin tasejatkuvuutta.

Suomen Kuntaliiton perustamiseen liittyy myös keskusjärjestöjen koulutustoiminnan uudelleenjärjestelyä. Tässä tarkoituksessa käsitellyssä olevassa lakiehdotuksessa esitetään, että Kunnallisopistoa ylläpitävä Kunnallissäätiö voitaisiin lakkauttaa, vaikka säätiölain mukaisia lakkautumisedellytyksiä ei olekaan.

Arvoisa puhemies! Nyt lailla perustettava Suomen Kuntaliitto aloittaisi siis toimintansa jo kuluvan vuoden toukokuussa pidettävillä ensimmäisillä Kuntapäivillä. Jotta kunnilla olisi mahdollisuus päättää jäsenyydestään jo maaliskuun aikana, hallituksen lakiehdotuksen käsitellyä on pidetty kiireellisenä. Hallintovaliokunnassa asian käsittely sujui joutuisasti ja yksimielisyyden merkeissä. Hallintovaliokunta on tehnyt joitakin lähinnä teknisiä muutoksia tähän lakiehdotukseen Suomen Kuntaliiton perustamiseen liittyvistä järjestelyistä.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Itse en ole ollut mukana tämän Suomen Kuntaliiton perustamisessa ja olen joutunut seuraamaan tätä hanketta lähinnä tiedotusvälineiden kautta.

Todettakoon se, että keskeisimmäksi asiaksi tätä uutta liittoa perustettaessa näytti sen ensi vaiheessa nousevan kysymys johtajien palkkaamisesta, siitä että mahdollisimman moni nykyisen Kaupunkiliiton ja mahdollisimman moni nykyisen Kunnallisliiton nykyisistä johtajista voi taata turvatuksen taloudellisen asemansa myös tulevaisuudessa tässä uudessa järjestelyssä. Oma käsitykseni on se, että tällä uudella kuntaliitolla on liikaa johtajia. Se ei tarvitse näin monta johtajaa kuin tämän järjestön suunnitelmissa tällä haavaa on. Olenkin sitä mieltä, että Kuntaliiton pitäisi ryhtyä välittömästi toimintaan oman rakenteensa rationalisoimiseksi tavalla, joka merkitsee jäsenkunnille huomattavia säästöjä.

Toinen asia, johon haluaisin kiinnittää huomiota, on se, että nämä kaksi nyt manan majoille siirtyvää kuntia niin sanotusti edustavaa järjestöä esimerkiksi monissa lausunnoissaan eduskunnan valiokunnille näyttävät pikemminkin edustavan hallituksen talouspoliittisia kannanottoja kuin kuntien ja kuntalaisten etuja. Valitettavan usein näistä liitoista me saamme kuulla asiantuntijoita, joiden asiantuntijalausunnoissa ensisijaista on ymmärtää hallituksen talouspolitiikan tavoitteet ja hallituksen talouspolitiikan sanelemat välttämättömyydet. Me emme tarvitse tällaisia asiantuntijoita kuultavaksi. He eivät edusta silloin kuntia ja kuntalaisia.

Ed. L i i k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Laakso minun mielestäni puheenvuorossaan osittain oli oikeassa ja osittain kyllä väärässä.

Ei voi lähteä siitä, että tällainen keskusjärjestö edustaa hallituksen linjaa, vaan kyllä näiden järjestöjen piiristä löytyy ihmisiä, jotka todella omaavat asiantuntemusta.

Olen kyllä sitä mieltä, että tällä lainsäädännöllä saavutetaan hyvin paljon hyvää. Edunvalvonta on ollut varsin hajanaista menneinä vuosina, ja nyt voidaan keskittää voimat yhteen.

Mutta olen ed. Laakson kanssa samaa mieltä siitä, että tämän järjestön pitää edelleen organisoida ja rationalisoida toimintaansa. Se on liian laaja tälläkin hetkellä. Olen samaa mieltä johtajien lukumäärästä, ja sitäkin pitää kyllä jatkossa seurata, onko todella niin paljon johtajia tarpeen koko järjestössä. Mutta pitää pitää mielessä myös se, että sekä koulutuspuolella että monella alueella täytyy tarkkailla ja saada ainakin eläkkeelle jäämistänsä jälkeen tilaa sille, että voidaan todella rationalisoida tätä järjestöä. Lainsäädäntö on hyvä ja kannatettava.

Ed. V a r p a s u o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laaksole olisi todettava, että tässä on erittäin myönteinen kehitys. 20 vuoden uurastuksen jälkeen ollaan tilanteessa, että kolme kuntien keskusjärjestöä yhdistyy ja saavutetaan merkittävä säästö, kun jäsenkuntien jäsenmaksut merkittävästi alenevat. Toisin sanoen kuntien edunvalvonta tätä kautta tehostuu aivan merkittävästi. Jos nyt johtajien määrään ed. Laakso kiinnitti huomiota, on todettava, että ainakin henkilökuntasupistuksiin on jo nyt menty merkittäväällä tavalla.

Mitä tulee asiantuntijarooliin, niin minusta on erikoista, että ed. Laakso etukäteen esittää täällä, mitä asiantuntijan pitäisi lausua eduskunnan valiokunnissa. Meidän asiantuntijakuulemisemme menettää täydellisesti merkityksensä, jos pitää etukäteen jo sanoa, mikä on asiantuntijaorganisaation lausunnon sisältö. Minusta tämä on hyvin omituinen olettamus ed. Laaksoilta.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen hieman eri mieltä ed. Laakson kanssa siitä, onko keskeistä se, olisivatko kuntajärjestöjen edustajat edustaneet hallituksen talouspoliittista linjaa vai eivät. Tosiasiassa näin lienee tapahtunut, mutta mielestäni kaikkein ratkaisevin ero on se, että kunnat edustavat tietyllä tavalla tällä hetkellä järjestöni-

mestään huolimatta kuntia työnantajina taikka kuntalaisten vastapuolena. Hyvin harvoin kuntien edustajat kertovat sitä, että kuntalaiset tarvitsisivat näitä tai näitä palveluja tuekseen. Viimeisin, kaikkein räikein esimerkki tästä oli velkasaneerauspaketin yhteydessä; siihen presidentti Koivistokin joutui puuttumaan. Oikeusministeriön valmiiksi tekemä lakiesitys kaatui nimenomaan kuntien etujärjestöjen vastustukseen. Ne eivät olleet valmiita lähtemään ilman valtion-apua, joka sinänsä olisi ollut ymmärrettävää, mutta omalla rahallakaan he eivät suostuneet tätä tekemään.

Nyt kun tapahtuu kuntien työn rationalisointia, yhtenäistämistä, olisi toivottavaa, että se rooli samalla muuttuisi yhä enemmän myöskin kuntalaisten edustamiseksi siinä mielessä, että hallitusmuodossa tarkoitettu päätösvallan delegointi, jota kuntajärjestelmällä saadaan aikaan, todella ulottuisi kansalaiseen asti.

Ed. Viljamaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Voin yhtyä kaikkien edustajien kantaan tuosta, että on hyvä että nämä kaksi tai kolme kuntaliittoa ovat nyt yhdistäneet voimansa. Mutta edelleen tulee jatkaa rakenteen rationalisointia. Todella johtoa on niin, että päät yhteen kolisee.

Korostan samaa kuin ed. Halonen, että kuntalaisen näkökulman tulisi näkyä yhä enemmän myös näiden kuntien edunvalvontajärjestöjen työssä. On räikeätä kuunnella näiden edustajien ja johdon esityksiä siitä, kuinka kuntalaisen subjektiivisia palveluja ja muitakin palveluita tulee purkaa. Minä odottaisin erityisesti tässä muutosprosessissa, että uusi yhdistynyt järjestö saisi aikaan samaa, mitä sosiaali- ja terveystalouden, sosiaali- ja terveystalouden kehittämiskeskus Stakes elikkä uusia malleja, millaisia ovat tulevaisuuden kunnat, eikä pelkästään jarruttamista, itse asiassa kehityksen jarruttamista, että kuntakoko ja kuntien lukumäärä säilyisi sellaisena kuin nyt on. Siis uutta, luovaa otetta toivon tälle uudelle työyhteisölle.

Ed. Pokka merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuntahallinnon edunvalvonta on ollut tosiaan kuntamuodon, kielipolitiikan tai jonkin erikoisan mukaan järjestettyä. Se on ollut tehotonta ja erittäin kallistakin. Ei voi kyllä

kuin yhtyä ed. Laaksoon siinä, kun on seurannut tätä uuden Kuntaliiton perustamista, että kyllä siellä on laatoitu uuden Kuntaliiton hallintoa yhtyvien liittojen johdon tarpeiden ja aseman turvaamisen pohjalta. Samalla tietysti on haluttu varmistaa se, että tämä kuntaliitto toteutuu eli ei mikään liitto vetäydy siitä henkilökohtaisten tai muiden, esimerkiksi liittokohtaisten, asemien takia, näkemysten takia pois. Se on luonut tähän toiminnallisesti aika hankalan organisaation.

On todella edellytettävä, että kuntasektori itse myöskin valvoo tätä uutta kuntaliittoa niin, että sen hallinto kokonaisuudessaan tulee toimivammaksi ja tämä vääristymä, joka johtuu siitä, mitkä liitot yhtyvät, siitä hallinnosta poistuu. Siellä esimerkiksi erikoissairaanhoidolle tulee oma neuvottelukunta- ja osastojärjestelmä. Mutta esimerkiksi niissä kaavailuissa ei esimerkiksi sosiaalipuoli, sosiaalipolitiikka, joka on kunnissa varsin keskeinen ja yhä uusia haasteita saava toimintalohko, saisi minäkäänlaista osasto- ja neuvottelukuntajärjestelmää alkuvaiheessa. On hyvin kuvaavaa koko mallille, että pannaan yhteen olemassa olevat liitot eikä ajatella, mitä haasteita uudella Kuntaliitolla olisi.

Ed. Miettinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn minäkin niihin näkemyksiin, että tämä fuusion toteuttaminen piti suorittaman nimenomaan lainsäädäntötoimin. Itse asiassa se tuli jo tänä päivänä hyvin selväksi, kun Kunnallinen työmarkkinalaitos ympätyään tähän järjestelmään. Silloin täytyy olla lainsäädännön pohjalla luotu instituutio, johon tämä ymppääminen tapahtuu, elikkä sikäli tässä on hyvin laajat ja vielä paljon laajemmat perusteet kuin ehkä tässä keskustelussa on käynyt aikaisemmin ilmi.

Ed. Laakso oli aivan oikeassa siinä, että tässä yhteydessä pitäisi johtajien määrään kiinnittää huomiota. Nimittäin se tulee heijastumaan uskottavuutena tällä uudella Kuntaliitolla. Kun otetaan huomioon, kuinka paljon ns. suoritusportaan väkeä on jouduttu jo ulostamaan tästä organisaatiosta menneen vuoden aikana, sitä suuremmalla syyllä on syytä odottaa, että luottamushenkilöjohtajat pitävät huolen siitä, että virkamiesjohtajien lukumäärä on kohtuullinen tässä uudessa instituutiassa.

Sitten ed. Laakson äskeisessä puheenvuorossa oli hyvin mielenkiintoinen asia. Se oli asiantuntijalausuntojen antaminen. Nythän on ollut tähän mennessä sellainen tilanne, että kun on ollut kolme kuntien keskusjärjestöä, niin esimerkiksi Kaupunkiliiton ja Kunnallisliiton edustajien näkemys valiokunnassa kuultuna on voinut olla toisistaan poikkeava. Tulee mielenkiintoiseksi se, olivatko nämä asiantuntijalausuntoja vai mielipidelausuntoja. Nyt on mielenkiintoista se, kumpiko voittaa: asiantuntemus vai mielipide ja tuleeko tästä painostusjärjestö vai asiantuntijainstituutio. Siinä suhteessa vastaus tulee vain tulevaisuudessa. Sitä ei kukaan tiedä.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva laki sellaisenaan on parannus kaikkeen siihen, mitä edunvalvontatoiminnassa kuntakentässä tähän saakka on. Mutta lakiesitys on ymmärrettävä kyllä myös sillä tavalla, että tässä eräällä tavalla kuntien edunvalvonta pannaan uuteen asentoon sillä tavalla, että edunvalvontapolitiikassa joudutaan vastaisuudessa selvästi kilpailuasetelmaan nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Nyt entistä paremmin kuntakentässä oivalletaan, että tähän keskusjärjestöön kuulutaan vain, jos katsotaan, että jäsenyydestä ja jäsenmaksun maksamisesta on asianomaiselle kunnalle hyötyä.

Tässä suhteessa uskon kyllä, että ongelma, johon puheenvuoroissa kiinnitettiin järjestön koon suhteen huomiota, tulee vähenemään kilpailun kautta sikäli, että järjestöön eivät kaikki kunnat varmasti jatkossa tule kuulumaan, ellei kuntajärjestö supista myös johtoaan ja muuta toimintaa sillä tavalla, että se on selvässä suhteessa jäsenmaksuun ja jäsenmaksun kautta saatavaan palveluun. On myös otettava lähtökohtana huomioon, että kyllähän kuntakenttä tänä päivänä on aivan erilainen kuin aikoinaan näitten erillisten järjestöjen perustamisen aikana sikäli, että kunnissa on kyllä jo tälläkin hetkellä hyvin monipuolista asiantuntemusta, jota asiantuntemusta ei enää tarvitse säilöä yhteen kuntien keskusjärjestöön.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä ed. Viljamaa äskettäinssä vastauspuheenvuorossaan toivoi, että uusi kuntaliitto tekisi uusia avauksia nimenomaan sosiaali- ym. palvelujen kehittämisestä uudella tavalla niukkenevien määrärahojen puitteissa. Minä uskon, että syksyiset kunnallisvaalit antavat meille uskoa tulevaisuuteen eli että nimen-

omaan Kuntaliitossa otetaan ajan henki ja kansan tarpeet huomioon, ettei Kuntaliitosta ainaakaan niillä voimasuhteilla, mihin viime kunnallisvaalit antavat aihetta, tule Ahon ja Viinaseen hallituksen sosiaali- ja talouspoliittinen jatke kuntien keskusjärjestönä.

Myös olisin tässä yhteydessä yhtynyt ed. Laakson näkemukseen siinä, että kyllä uuden Kuntaliiton soisi myös käyttävän sellaista säästeliäisyyttä, mihin peruskunnatkin on pakotettu eli nimenomaan, niin että kun henkilöstöä vähennetään, sitä kohdennetaan myös johtavassa asemassa oleviin henkilöihin. Vuosikymmenten aikana on peruskuntien väki joutunut usein huomaamaan, että kuntien jäsenmaksuilla elävät kuntien keskusjärjestöt ovat käyttäneet rahaa huomattavasti väljemmin kuin peruskunnat, jotka tosin niinä vuosikymmeninä ovat olleet paremmassa jamassa kuin nyt. Mutta silti toivotavaa olisi, että tilanne muuttuisi päinvastaiseksi eli samanlaista niukkuutta ja säästäväisyyttä byrokratian rakentamisessa osoitettaisiin Kuntaliitossa kuin peruskunnissakin.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Kolmen kunnallisen keskusjärjestön yhdistäminen on vihdoinkin tulossa päätösvaiheeseen. Kuten ed. Varpasuo totesi, lähes 20 vuotta on tehty työtä päällekkäisten organisaatioiden purkamiseksi, ja sitä on sinällänsä tervehdittävä suurella ilolla.

Mielestäni Kuntaliittoa tarvitaan, koska kunnilla on oltava tehokas ja vahva edunvalvoja, sellainen edunvalvoja, joka todella puolustaa kuntalaisten etua ja lähtee toimimaan kuntalaisten tarpeista. Mutta sen tehtävä, valitettavasti niin kuin olemme viime aikoina nähneet, on myös toimia kuntien puolestapuhujana ja etujen valvojana valtiota vastaan, koska valtio on viime aikoina meidän eduskunnassa tekemillämme päätöksillä kuntia kohtuuttomastikin kurittanut. Kuntaliiton tehtävä on myös huolehtia kuntalaisten eduista myös markkinavoimia vastaan silloin, kun ne toimivat epätarkoituksenmukaisella tavalla, ei tietenkään itsetarkoituksena.

Kunnat tarvitsevat myös vahvan etujärjestön oman taloudellisen ahdinkonsa helpottamiseksi. Tarvitaan osaavaa ja tehokasta organisaatiota, jolta kunnat saavat tarvitsemaansa apua. Erityisesti tämä tarve koskee varmasti pieniä kuntia, suuret kunnat tietysti pystyvät omia etujaan paremmin puolustamaan. Mutta mikään organisaatio ei sinällänsä saa olla itsetarkoitus, vaan sillä pitää olla selvä palvelufunktio. Mielestäni

kuntien talouden kohentaminen onkin suurin haaste, mikä uudelle Kuntaliitolle tulee eteen ja tulee hyvin karvaasti eteen.

Täällä on nyt keskusteltu siitä, että johtajan paikat ja johtajien määrä nousivat hyvin keskeisesti esille. Mehän tiedämme, että valitettavasti näin usein on, että kun organisaatioita yhdistetään, nämä poikien laatikko- ja palikkaleikit ovat ne ensimmäiset, joista täytyy ensin päästä sopimaan. Vasta sen jälkeen itse asia lähtee etenemään. Tärkeämpää kuitenkin kuin kiinnittää huomiota siihen, montako johtajaa tulevassa Kuntaliitossa nyt on, on mielestäni juuri se, mikä tulee olemaan tämän tulevan liiton todellinen tarkoitusperä: Tuleeko se todella työskentelemään tasapuolisesti maan kehittämiseksi, ottaako se huomioon niin todella pienten haja-asutusalueiden kuntien tarpeet kuin myös ruuhkaisen etelän suurkuntien kiistattomat ongelmat.

Tässä yhteydessä haluan todeta, että minun mielestäni me emme tähän maahan tarvitse lakisääteistä väliportaana hallintoa. Kuntien vapaaehtoinen yhteistyö rakentuu mielestäni parhaiten kuntayhtymien varaan ja ne pystyvät varmasti huolehtimaan myös laaja-alaisista tehtävistä. Ainakin meidän on saatava niistä ensin kokemusta, ennen kuin lähdemme väliportaana hallintoa rakentamaan, olkoon se missä muodossa tahansa.

Kuntaliiton perustamiseen ja sen perustavaan kokoukseen, joka tänä keväänä pidetään, liittyy kyllä tiettyjä arveluttavia seikkoja mielestäni, mikä on ilmeisesti kompromissien tai joidenkin poliittisten ryhmittymien onnistuneen pelin tulos. Kun esimerkiksi Helsinki, jossa on 500 000 asukasta, saa tuleville Kuntapäiville kymmenen edustajaa ja Kuntaliiton valtuustoon kymmenen edustajaa, niin on tietysti syytä kysyä, miten tässä toteutuu tasapuolisuus maassa. Alle 4 000:n kunnat saavat kukin yhden edustajan, ja sinällään ei sitä vastaan ainakaan minulla ole mitään, mutta jos ajatellaan, että alle 200 asukkaan Velkuan kunta saa yhden edustajan ja sitten me helsinkiläiset saamme kymmenen edustajaa, niin jonkin näköinen suhteettomuus tässä kyllä on.

Monet ovat sitä mieltä, että valtuuston rooli Kuntaliitossa on vähäinen ja varsinainen toiminta tapahtuu hallituksessa ja muissa elimissä. Tosiasia on kuitenkin se, että Kuntapäivät tulevat hyvin pitkälle linjaamaan uuden Kuntaliiton toiminnan suuntaviivat, ja tässä suhteessa nimenomaan suurilla kunnilla on siellä aliedustus. Kuten Helsingin kaupunginvaltuustossa käydys-

sä keskustelussa totesimme, vasemmistoliiton edustajat, 250 000 helsinkiläistä on, voi sanoa, ilman edustajaa, koska alle 250 000:n kunnat saavat kahdeksan edustajaa ja kaikki yli 250 000:n kunnat kymmenen edustajaa. No, kaikki me tiedämme, että tässä maassa on yksi ainoa kunta, jossa on yli 250 000 asukasta.

Haluaisin kiinnittää huomiota myös todella tähän edunvalvontatehtävään vielä uudelleen sikäli, että tosiasiahan on se, että nykyiset kuntien keskusjärjestöt eivät ole kyenneet valtion kanssa asioimaan ja puolustamaan kuntalaisten etuja riittävästi. Me kaikki tiedämme, että nämä ns. kunnalliset allekirjoituspyytäkirjat, joissa on sovittu valtion kanssa tietyistä asioista seuraavaksi vuodeksi, eivät olekaan pitäneet, koska valtio on yksipuolisesti vetäytynyt vastuusta. Tämä on luonnollisesti herättänyt erittäin suurta närkästystä kuntien ja erityisesti kuntia edustavien keskusjärjestöjen taholla, koska kyllä kai yleinen käytäntö on se, että siitä, mitä valtio osapuolena sopii, se myös itse kiinni pitää, mutta näin ei aina valitettavasti ole käynyt.

Arvoisa puhemies! Haluaisin myös kiinnittää huomiota siihen, mihin valiokunta ei mielestäni ole yksimielisessä mietinnössään riittävästi kiinnittänyt huomiota tai on ainakin siunannut ne ehdotukset, jotka on tehty. Ne koskevat näiden nykyisten keskusjärjestöjen omaisuutta. Nimittäin Kaupunkiliittohan tuo tähän uuteen pesään, jos näin sanomme, koko omaisuutensa. Sen sijaan Kunnallisliitto on säätiöinyt omia varojaan, ja tämä tietysti nyt kyllä kohdistaa katseet keskustapuolueen joukkoon, miten näin on tehty. Nimittäin kun näitä varoja säätiöidään, niin on käynyt ilmi, että niitä säätiöitäviä rahoja täytyy olla, koska yksinomaan apurahojen jakoon jää tälle säätiölle vuosittain 3 miljoonaa markkaa.

Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että nyt perustettava Kunnallisalan kehittämissäätiö tulisi purkaa. Nyt ilmeisesti eduskunnassa tullaan hyväksymään se, että sellainen perustetaan. Mutta minusta se tulisi purkaa ja sen varat luovuttaa Kuntaliitolle käytettäväksi säätiön tarkoituksien mukaisesti tai vähintään huolehtia siitä, että sinne kerättyjä varoja hallinnoidaan siten, että se vastaa Kuntaliiton voimasuhteita eikä jonkun entisen Kunnallisliiton voimasuhteita, jossa me tiedämme, että keskustapuolue määrää itse asiassa kaapin paikan.

On mielestäni myös syytä kysyä, mitä järkeä on siinä, että tämä säätiö muodostetaan, koska nyt perustettavalla Kuntaliitolla tulee olemaan

oma lähes samoissa kehittämisasioissa työskentelevä osakeyhtiömuotoinen Efektia Palvelu Oy. Miksi esimerkiksi näitä nyt säätiöitäviä varoja ei voitu siirtää suoraan kyseiseen yhtiöön ja siten edesauttaa tätä tilannetta?

Arvoisa puhemies! Kuntaliiton kokous lähestyy, ja ilmeisesti aika moni meistä kansanedustajistakin on tätä uutta Kuntaliittoa perustamassa, mutta kuten sanoin, se, miten tasapuolisesti uusi Kuntaliitto kykenee toimimaan eri alueiden ongelmien esiin nostamiseksi, on mielestäni keskeistä. Nyt on lähdetty siitä, että suurkaupunkien tai isojen kaupungin joukkoon lasketaan 30 000 asukkaan kaupungit. Ja minä kyllä kysyn, onko 30 000 asukkaan kaupungissa samat suurkaupungin tai ison kaupungin ongelmat kuin esimerkiksi 150 000:n tai 500 000 asukkaan kaupungissa. Tällä en millään tavalla halua väheksyä kaupunkikuntia niiden asukasmäärän perusteella, mutta täytyy joka tapauksessa olla realistinen ja myöntää, että isoissa kaupungeissa on kyllä isojen kaupunkien ongelmat ja ne poikkeavat varmasti monelta osin niistä ongelmista, mitä pienemmissä kaupunkikunnissa on. Niissä on omat ongelmansa, mutta ne ovat erilaisia.

Ed. Korva: Arvoisa puhemies! Ed. O. Ojalan puheenvuorossa huoli pääkaupungin asemasta minusta on liioiteltu sen vuoksi, että tämä kunta-alan keskusjärjestö virkamiehineen toimii pääasiassa täällä ja se kyllä takaa sen, että pääkaupunkiseudun ongelmatiikka on koko ajan lähes keskeisimpänä seikkana varmasti vaikuttamassa tämän koneiston valmistelussa ja varmaan myös päätöksenteossa.

Toinen asia, johon haluan kiinnittää huomiot, on huoli siitä, mihin käytetään Kunnallisliiton perustaman Kunta-alan säätiön rahoja. En tosin ole säätiön hallinnossa ollut ikinä mukana enkä ole myöskään ollut perustamassa säätiötä, mutta ymmärrän säätiön tarkoituksen ja nimenomaan säädekirjan sisällön sillä tavalla, että kaikki ne varat käytetään täysimääräisesti kunta-alan kehittämiseksi. Kun sitten tullaan samaan organisaatioon nyt kuntakentän suhteen, niin kyllä tämän säätiön rahoitus tulee kohdistumaan varmasti silloin tasapuolisesti sen mukaan, kuin tuleva kunta-alan järjestö päättää, kaikkiin Suomen kuntiin ja myöskin kuntien kehittämiseen.

Myöskään ajatus, että olisi annettu säätiön tutkimukseen käyttämät varat perustettavalle Efektia-Palvelu Oy:lle ei minusta ole itse asiassa kovin järkevää sikäli, että tämä yrityshän on

perustettu nimenomaan kilpailevaksi yritykseksi muun konsulttitoiminnan ja koulutustoiminnan kanssa. Itse asiassa voi selvästi sanoa, että sen tarkoitus on kyllä erilainen kuin tutkimukseen keskittyvän säätiön.

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Ed. Korvan puheenvuorossa tuli esille se, mihin me helsinkiläiset ja pääkaupunkiseutulaiset jatkuvasti törmäämme, eli se, että kun joku virkamies toimii Helsingistä käsin, niin aina ajatellaan, että hän puolustaa nimenomaan ja vain helsinkiläisten tai pääkaupunkiseutulaisten etua. Näin valitettavasti erittäin harvoin itse asiassa on.

Me helsinkiläiset kyllä huomaamme useasti, että meitä vastaan liittoudutaan jopa yli puolue-rajajen. Muu Suomi hyvin helposti näkee, että pääkaupunkiseutu tai Helsinki on vaatimassa jotakin, ja näin tämä liittoutuminen voi tapahtua, niin että minä en kyllä allekirjoita sitä väitettä, että täällä toimivat virkamiehet nimenomaan ja erityisesti puolustaisivat etelän ruuhka-alueiden ja pääkaupunkiseudun asioita. Toki jotkut yksittäiset henkilöt voivat näin tehdä, mutta yleisesti tämä ei pidä paikkaansa, valitettavasti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

maa- ja metsätalousvaliokuntaan:

3) Hallituksen esitys n:o 346/1992 vp Suomen ja Ruotsin välisen maataloustuotekauppaa koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto:

4) Hallituksen esitys n:o 349/1992 vp laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta

talousvaliokuntaan:

5) Hallituksen esitys n:o 350/1992 vp laeiksi vakuutusyhtiölain, työntekijäin eläkelain 3 §:n ja potilasvahinkolain 5 §:n muuttamisesta

sosiaali- ja terveystoimikuntaan:

6) Hallituksen esitys n:o 351/1992 vp laiksi kansanterveyslain voimaannpanosta annetun lain 11 §:n 8 momentin kumoamisesta

7) Hallituksen esitys n:o 352/1992 vp laiksi Puurijärven ja Isonsuon kansallispuistosta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Mäkipää: Arvoisa puhemies! Lyhyesti haluan Puurijärven ja Isonsuon kansallispuiston perustamisesta mainita. Sehän perustetaan Huittisten ja Kokemäen kaupunkeihin. Mielestäni on aivan oikean suuntainen toimi, että kaikki kansallispuistot eivät ole pohjoisessa, vaan tänne Etelä-Suomeenkin saadaan näitä.

Kuten hallituksen esityksestä käy ilmi, Puurijärvi on erittäin arvokas suolinnustojärvi ja siellä pesii monia lajeja vesilintuja ja järvi toimii myös lintujen levähdyspaikkana. Alue on kooltaan runsaat 2 000 hehtaaria. Asetuksessa on annettu tarkat kiellot ja sallitut toimenpiteet. Toivon, että tämä esitys menee eduskunnassa hyvin nopeasti läpi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

ympäristövaliokuntaan:

8) Hallituksen esitys n:o 353/1992 vp laiksi Päijänteen kansallispuistosta

hallintovaliokuntaan:

9) Hallituksen esitys n:o 354/1992 vp laiksi kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta annetun lain muuttamisesta

10) Hallituksen esitys n:o 355/1992 vp väestötietolaiksi ja laiksi väestökirjahallinnosta annetun lain muuttamisesta

valtiovarainvaliokuntaan:

11) Hallituksen esitys n:o 356/1992 vp Ilmailulaitokselle annettaviksi valtuuksiksi, joiden nojalla se voi antaa takauksia tytäryhtiönsä lainoille

sivistysvaliokuntaan:

12) Hallituksen esitys n:o 357/1992 vp laeiksi saamelaisalueen koulutuskeskuksesta sekä ammatillisista oppilaitoksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta

talousvaliokuntaan:

13) Hallituksen esitys n:o 358/1992 vp laiksi Pohjois-Suomessa annettavista sähkön hinnanalennuksista

14) Hallituksen esitys n:o 359/1992 vp laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystoimikuntaan, jolle perustalakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Hallitus esittää työttömyysturvalakiin jälleen uusia heikennyksiä. Esimerkiksi 50 vuotta täyttäneet voitaisiin määrätä koulutukseen ja samaten työhön työssäkäyntialueen ulkopuolelle, mikä nykyisen lain mukaan ei ole mahdollista tai on tietysti mahdollista, mutta jos kieltäytyy, päivärahaa ei menetä.

Niin sanotusti ilman pätevää syytä omasta syystään työttömänä olevien karenssia ehdotetaan pidennettäväksi kuudesta viikosta kahdeksaan. Tämä on selvä heikennys, koska näiden asioiden tulkinta, kuka on omasta syystään työttömänä, on usein varsin erikoista ja työvoimatoimisto näitä tulkintoja tekee, niistä on paljon valituksia. Tätä ei voi pitää oikeana ehdotuksena.

Hyvä ehdotus tässä esityksessä on se, että työvoimapolitiittiseen kulutukseen tai kuntoutukseen osallistuvalla ei tulisi viiden päivän karenssia koulutuksen tai kuntoutuksen loputtua, jos tämä on kestänyt yli kaksi viikkoa, tällä hetkellä karenssi on. Eli pientä valoakin tässä on; mutta heikennykset ovat huomattavasti merkittävämpiä.

Nyt puhutaan siitä, että pitäisi saada ihmiset töihin lyhyihinkin työsuhteisiin. Järkevin tapa edistää sitä olisi näiden erilaisten karenssien poistaminen.

Ehdotan, että tämä asia pantaisiin pöydälle ensi tiistaina pidettävään eduskunnan istuntoon, koska tästä kannattaisi enemmänkin mielestäni puhua ja varsinkin jo nyt ennakolta puhua niistä suunnitelmista, joita parhaillaan valmistellaan. Tämä on vasta alkua työttömyysturvan heikennykselle, jollei eduskunta ota selkeää kantaa. Meillä on jo nyt paljon palautetta siitä, miten ihmiset ovat hämmästykseseen huomanneet, että esimerkiksi kotihoidon tuki on vähennetty työttömyyspäivärahasta. Täällähän eduskunnan enemmistö tietoisesti tämän hyväksyi viimeisessä istunnossa ennen joulua, ja palaute on kyllä ollut aika tyrmäävää.

Ensimmäinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Stenius-Kaukonen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

15) Hallituksen esitys n:o 360/1992 vp laiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 16) ja 17) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Kuluttajansuojelulaki organisaatioineen ja pikkutarkkoine määräyksineen merkitsee minun mielestäni kyllä sellaista suojelua ja holhousta, jota nykyaikainen yhteiskunta ei tarvitse. Toisaalta meillä ei ole siihen varaa. Jos kuluttajat eivät osaa itse pitää puoliaan, niin olkoot pitämättä. Jos kuluttajat haluavat organisoitua, niin organisoitukoot edunvalvontajärjestöiksi omilla varoillaan. Ei siihen minun mielestäni tarvitse valtion ja yhteiskunnan varoja tuhлата.

Sen sijaan täytyy olla lainsäädännölliset mahdollisuudet vedota tietyistä rikkomuksista. Siksi minä esitän ja toivon, että hallitus jossakin vaiheessa alkaa perata tätä lainsäädäntöä perusteellisesti läpi ja koko organisaation ajattelee aivan alusta uudelleen. Näin monimutkaisia järjestelmiä ei tarvita. Jos minä olisin yrittäjä, niin minä en uskaltaisi yrittää enkä lähteä yrittäjäksi, kun minä lukisin kaiken tämän säädösviidakon, mitä tähän maahan on kuluttajansuojelun nimessä laadittu.

Jos ihminen ei osaa ostaa Diorin tippoja ilman, että alkaa valittaa radiossa siitä, ettei ei ole lukenut ohjeita, että häntä ei ole kädestä pitäen neuvottu, niin kärsiköön sitten omissa nahoissaan vahingon. Pitääkö siitä vielä saada palautus, ettei osaa lukea englantia. Ostakoon suomalaisia tuotteita.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan:

16) Hallituksen esitys n:o 372/1992 vp laiksi kuluttajavalituslautakunnasta annetun lain 5 ja 6 §:n muuttamisesta

17) Hallituksen esitys n:o 373/1992 vp laeiksi kuluttajaneuvonnan järjestämisestä kunnassa annetun lain 9 §:n muuttamisesta annetun lain kumoamisesta sekä kuluttajaneuvonnan järjestämisestä kunnassa annetun lain 7 §:n muuttamisesta

18) Hallituksen esitys n:o 361/1992 vp laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 19) asiasta.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Hallituksen esitys valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta pitää sisällään neljä erilaista kohtaa, jotka kaikki merkittäväällä tavalla vaikuttavat eduskunnan työskentelyyn sekä täällä salissa että kansanedustajien suhteessa valtioneuvostoon ja valtioneuvoston jäseniin.

Yksi kohta on se, että pääministerillä on ulkopuolella päiväjärjestyksen oikeus tuoda eduskuntaan ilmoitus sellaisesta asiasta, joka kuuluu valtioneuvoston toimialaan, tarkoituksena, että asiasta viriää eduskunnassa keskustelu. Meillä on täällä keskusteluja varten tietysti instituutiossa muitakin menetelmiä, on selonteko, tiedonanto, välikysymyskin, joka tietysti lähtee kansanedustajan ja eduskunnan taholta, mutta ehkä tämä muoto, mitä tässä nyt ajetaan takaa, saattaa olla tietynlainen kevennetty käsittelytapa, joka ei vie aina kovin paljon aikaa, mutta jossa pääministerin tärkeäksi katsomaa asiaa eduskunnassa ruoditaan.

Toinen kohta on se, että kansanedustaja voi tuoda täysistunnossa käsiteltäväksi eduskunnan puhemiesneuvoston kautta ajankohtaisen asian. Tämäkin on hyvä asia edellyttäen, ettei käy niin kuin on käynyt valtioneuvoston kyselytuntien suhteen, että vain suurten puolueiden edustajat yleensä saavat esittämänsä asian käsiteltäväksi. Toisin sanoen, jos tässä suhteessa eduskunnassa eri kansanedustajia ja eri ryhmiä käsitellään ja kohdellaan tasapuolisesti, niin hallituksen ehdotus näissä tapauksissa on myöskin tietysti hyväksyttävissä nopeankin lukemisen pohjalta.

Ehkä merkittävintä hallituksen esityksessä on se, että nykyisestä suullisten kyselytuntien käytännöstä luovuttaisiin kokonaisuudessaan. En muista, milloin tämä on eduskunnan käytäntöön tullut, mutta se on täällä aika paljon käytetty käsittelymuoto asioille ja varaa ilman suurta ennakkosensuuria kansanedustajille ryhmästä riippumatta mahdollisuuden keskustella suo-

raan valtioneuvoston jäsenen kanssa sellaisesta asiasta, jonka hän katsoo ajankohtaiseksi ja tärkeäksi. Tätä on aika paljon täällä käytetty.

Ikävä ja myönnettävä ongelma on se, että kyselytuntien käsittelet ovat monta kertaa ruuhkautuneet sillä tavalla, että toisilla kyselytunneilla käsitellään vain 4, 5, 6 asiaa, kun sitten myöhemmin niitä on 30 tai 40 yhdessä ryppäissä, jolloin niitä tapetaan kerralla. Mutta tämä ei ole ollut kansanedustajien ja eduskunnan asia, vaan johtunut siitä, että ministerit ovat olleet kiireisiä tai ehkä haluttomiksi kansanedustajien typeriin kysymyksiin täällä vastaamaan ja näin ollen ruuhkautuminen on tapahtunut, joka on myöskin merkinnyt sitä, että näistä on tullut tietyllä tavalla ikäviä tilaisuuksia, joissa ei ole kovin paljon osanottajia ollut. Se on ollut kuitenkin tilanne, jossa myös lehteriyleisö on päässyt seuraamaan monta kertaa hyvin tärkeän asian tiimoilta ministerin ja kansanedustajien välillä käytyä keskustelua ja on ollut aika tavalla suosittu myös suuren yleisön kannalta. Täällä on ollut monta kertaa katsojia yhtä paljon kuin täysistunnoissakin.

Me olemme ehdottaneet aikanaan, kun tästä asiasta käytiin keskustelua, että kyselytuntia muutettaisiin siten, että nykyisen kahden kyselyn sijasta kansanedustajalla olisi oikeus jättää viikkoa kohden vain yksi kysymys, jolloin kyselyt eivät ruuhkautuisi näin marmuttimaisiksi kyselytunneiksi ja kyselytunti säilyttäisi mielekkyytensä.

Me emme nyt tietysti lähde tätä valtiopäiväjärjestyksen muutosta sen enemmälti täällä vastustamaan kuin että totean sen olevan poissa eduskunnan työskentelymahdollisuuksista ja erityisesti pienten ryhmien edustajien mahdollisuuksista käydä keskustelua valtioneuvoston jäsenten kanssa. Toivon kuitenkin, että perustuslakivaliokunta ottaisi nämäkin näkemykset huomioon ja vielä harkitsisi sitä, olisiko parempi sittenkin säilyttää suullisten kyselytuntien käytäntö kuitenkin sillä tavalla, että kansanedustajalla on oikeus vain yhteen kysymykseen viikoittain, jolloin näistä ei tule suuria marmuttimaisia tilaisuuksia. Toisaalta se edellyttäisi myös sitä, niin kuin äsken syyksi sanoin ruuhkaumiin, että ministerit viitsisivät ja vaivautuisivat, mikäli muilta kiireiltään ehtivät, vastaamaan täällä kysymykseen niin kuin valtiopäiväjärjestys edellyttää. Silloin ruuhkautumia ei myöskään syntyisi.

Neljäs kohta, johon hallituksen esityksessä puututaan, on se, että kirjallisten kysymysten vastausaikaa lyhennettäisiin. En edes tarkoin

muista, mikä vastauksen antamisaika on tällä hetkellä. Mutta haluan kuitenkin huomauttaa, että tänä päivänäkin hallitus ei ole pystynyt vastaamaan tehtyihin kirjallisiin kysymyksiin niiden aikamäärien puitteissa, mitä nykyinen lainsäädäntö sisältää. Sitten kun niihin vastataan, se on hutaisemalla tehty vastaus, muutama rivi, joka on tietynlaista pilkantekoa, siinäkin tapauksessa, että kysymys on perusteltu ja ajankohtainen. Olen itse henkilö, joka teen hyvin paljon kirjallisia kysymyksiä. Osa niistä tietysti on huonoja, osa keskinkertaisia, muutama joukossa ehkä vähän parempikin. Siitä huolimatta hallituksen pitäisi vastata niihin lain säätämässä ajassa. Jos se ei pysty sitä tänä päivänä tekemään, niin miten se voi tehdä sitten nopeutetussa ajassa? Nämä ovat utopistisia ajatuksia. Mutta tietysti jos laissa edellytetään nopeutettua vastausta kirjalliseen kysymykseen tulevaisuudessa, jos katsotaan, että hallituksella on siihen realistiset mahdollisuudet, niin hyvä on. Silloinhan asia on kunnossa.

Siis toisin sanoen kolme asiaa: Pääministerin ilmoitus; kansanedustajan esille ottama asia eduskunnassa edellyttäen, että jokaista kansanedustajaa ja jokaista ryhmää kohdellaan tasapuolisesti. Valtioneuvoston kyselytunneilla näin ei käsitykseni mukaan kyllä ole. Pienet ryhmät ovat alistetussa asemassa. Jos noudatetaan tasapuolisuutta, tämäkin on positiivista. Myös kirjallisten kysymysten vastausten nopeuttaminen on positiivista. Mutta kyselytuntien kokonaisuudessaan lopettamisen osalta pyytäisin, että perustuslakivaliokunta vielä miettisi, ollaanko luopumassa kokonaisuudessaan sellaisesta menettelytavasta, joka kokonaan poistaminen on haitallista. Jos sitä voitaisiin keventää ja ottaa vain osa siitä, yksi kysymys viikossa per kansanedustaja, joka haluaa tehdä, niin silloin tämäkin tärkeä mielipiteiden vaihtomahdollisuus kansanedustajien ja valtioneuvoston jäsenten välillä eduskunnassa säilytettäisiin. Se olisi myös silloin mahdollisuus yleisölle, joka käy tätä toimintaa katso-massa, seurata keskustelua ehkä monta kertaa hyvinkin ajankohtaisista asioista.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi on aivan oikeassa suullisissa kyselytunnissa. Kun LKP:n eduskuntaryhmänä annoin tästä asiasta lausunnon, kiinnitin nimenomaan tähän asiaan huomiota. Koska täällä nyt on onneksi edes yksi perustuslakivaliokunnan jäsen paikalla, niin minäkin toivon, että tätä ei tyystin romutettaisi niin kuin halli-

tuksen esityksessä nyt esitetään. Kyllä sillä varmasti on käyttöä, että kansanedustaja voi esittää yksittäiselle ministerille kysymyksensä ja saada siihen myös nopeasti vastauksen ja päästä keskustelemaan hänen kanssaan.

Toinen asia olisi, jos tämä järjestelmä olisi muuttunut sellaiseksi kuin alun perin esitin eli ns. englantilaistyyppiseksi eli joka perjantai olisi ollut esimerkiksi puoli tuntia vapaa kyselytunti valtioneuvoston jäsenille. Tämä järjestelmä olisi poistanut suullisten kysymysten tarpeellisuuden. Mutta kun tämä ei mennyt tässä talossa läpi, niin minusta on aivan välttämätöntä, että kyselytunti jossakin muodossa säilyy.

Ed. Pullia i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kerrankin satun olemaan ed. Ukkolan kanssa samaa mieltä, niin se on syytä pikaisesti kirjata eduskunnan pöytäkirjaan. Minä olen todella odottanut tänne eduskuntaan sellaisia valtioneuvoston jäseniä valmiuksiltaan, että voitaisiin mennä sellaiseen järjestelmään, että jokainen täysistunto, ainakin siis tiistain ja perjantain täysistunto, alkaa vapaa-muotoisella kyselytunnilla. Silloin myös valtioneuvoston jäsenten pitäisi olla heille valituilla paikoillaan aitiossa ja kansanedustajilla olisi tilaisuus tehdä heille kysymyksiä, yllättäviä kysymyksiä, päiväkohtaisia kysymyksiä, ja pitäisi myös sallia mielenilmaisu siihen, minkä laatuista vastaukset on. En nyt halua sellaista huutomyrskyä, mikä on Englannin parlamentissa, mutta pikkuisen sinnepäin saisi olla. Kokeiltaisiin tällaista pari kuukautta ja katsottaisiin, johtaako se sekamelskaan. Minä toivoisin, että me olisimme niin kypsiä, että se ei siihen johtaisi.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Merkittäköön pöytäkirjaan, että olen erittäin tyytyväinen ed. Pulliaisen puheenvuoroon.

Ed. M ä k i p ä ä : Arvoisa puhemies! Kuten ed. Aittoniemi jo seikkaperäisesti selvittikin, hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi, jolla on tarkoitus muuttaa valtiopäiväjärjestystä siten, että pääministerille tulisi mahdollisuus täysistunnon alussa päiväjärjestyksen ulkopuolella antaa eduskunnalle ilmoitus jostakin valtioneuvoston toimialaan kuuluvasta asiasta. Tämän jälkeen myös kansanedustajilla olisi mahdollisuus käydä keskustelua kyseessä olevasta teemasta. Samaan esitykseen sisältyy myös tavallisen kansanedustajan mahdollisuus tehdä

puhemiesneuvostolle ehdotus ajankohtaiskeskustelun aiheesta. Tällä on tarkoitus korvata saman esityksen yhteydessä kokonaan poistettava nykyinen suullinen kyselytunti. Jollei ed. Aitonniemi muista, milloin suullinen kyselytunti on otettu käyttöön, sehän oli vuonna 66, eli lähes 30 vuotta tätä perinnettä on jatkettu. Esimerkiksi viime lokakuuhun mennessä on suullisia kysymyksiä esitetty lähes 200 ja kirjallisia kysymyksiä yli 400 kappaletta.

SMP:n eduskuntaryhmä on asian eri valmisteluvaiheissa ottanut kantaa voimakkaasti nykyisen kaltaisen suullisen kyselytunnin säilyttämisestä puolesta. Mielestämme kansanedustajilla tulee olla mahdollisuus tehdä kysymyksiä ministeriille tärkeiksi katsomistaan asioista muutenkin kuin pelkästään kirjallisessa muodossa. Kirjalliset kysymykset, vaikkakin niiden vastausaika on nyt lyhennetty, ovat joka tapauksessa hitaampi ja jäykempi asioiden selvittelymuoto kuin suullinen kysymys ja sitä seuraava keskustelu eduskunnassa.

Vaikkakin eduskunnalle tulee esityksen myötä uusia, sinänsä puolustettavia ja hyviä mahdollisuuksia käydä keskustelua hallituksen kanssa eri asioista, tulee esitetty järjestelmä olemaan tavallisen kansanedustajan kannalta nykyistä heikompi. Tämä johtuu siitä, että kansanedustajalla on tästä lähtien pelkästään oikeus tehdä esitys keskustelun aiheesta puhemiesneuvostolle. Pelättävissä onkin, että varsinkin pienten puolueiden kansanedustajilla tulee jatkossa olemaan huomattavasti heikompi mahdollisuus päästä esille omine teemoinen keskusteluissa. Tämä johtuu siitä, että puhemiesneuvostossa ei pienemmillä eduskuntaryhmillä ole omaa edustajaansa. Ennakkokokemuksia tästä on ollut havaittavissa tähänkin saakka, kun valtioneuvoston kyselytunneille on ollut pienten puolueiden kansanedustajien melko hankala saada omia kysymyksiään vastattavaksi.

Katsonkin, että eduskunnassa käytävää poliittista keskustelua tulee kaikin keinoin monipuolistaa ja elävöittää. Suullinen kyselytunti ei varmaankaan ole kaikilta osiltaan täyttänyt edellä mainitsemiani kriteereitä, mutta se on eräänlaisena kansalaisten asioiden nopeana esiintuontikanavana puolustanut ja puolustaa mielestäni edelleenkin paikkaansa.

Kannatan hallituksen esittämiä pääministerin aloitteesta käytävää teemakeskustelua ja myös puhemiesneuvoston päätöksellä valitusta aiheesta käytävää keskustelua. Tämän lisäksi haluaisin kuitenkin säilyttää myös nykyisen kaltaisen ky-

selytunnin ainakin kerran kuukaudessa järjestettävänä. Kyselyjen aiheita voitaisiin luonnollisesti jossakin määrin nykyisestä tarkentaa ja niiden lukumäärää kansanedustajaa kohti voitaisiin harkita rajattavaksi. Tällä tavoin menetellen olisi kuitenkin säilytetty tärkeäksi koettu suullinen kyselytunti ja pystytty ehkäpä nostamaan myös sen tasoa. Lisäksi olisi tullut mielestäni saada ministerit nykyistä paremmin vastaamaan suullisiin kysymyksiin.

Katson, että suullinen kyselytunti poistetaan liian hätäisesti ja vähäisen harkinnan perusteella. Suurempana ongelmana suullisessa kyselytunnissa on ollut se, että ministerit ovat toistuvasti lykanneet vastaamista kansanedustajien tekemiin kysymyksiin ja tästä syystä niitä on ruuhkautunut jopa useita kymmeniä samalle kyselytunnille. Tästä olisi päästy eroon edellä mainitsemillani rajoituksillani ja ministerien nykyistä paremmalla osallistumisella kyselytunneille. Nyt tapahtuu valitettavasti sellainen virhe, että elinkelpoinen parlamentarismien osa lopetetaan suhteellisen pienten kauneusvirheiden takia.

Rouva puhemies! Toivon, että hallituksen esitys laiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta otettaisiin eduskunnan käsittelyssä vielä tarkkaan harkintaan niiltä osin, kuin se koskee suullisen kyselytunnin poistamista. Muilta osin hallituksen esitys on kannatettava ja toivon mukaan suomalaista parlamentarismia elävöittävä. Kansalaisten asioiden esille saamisen varmistamisen kannalta katson kuitenkin, että suullinen kyselytunti tulisi säilyttää jossakin muodossa nykyisestään kehiteltynä.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Kansanedustajien kyselyjärjestelmän ja kyselyoikeuden kannalta katsoen hallituksen esitys sisältää kolme myönteistä asiaa mutta yhden erittäin huonon taka-askeleen.

Näistä myönteisistä totean, että myös se, että valtioneuvoston kyselytunnille voidaan tehdä ehdotus esille otettavaksi aiheeksi vielä kaksi päivää ennen valtioneuvoston kyselytuntia, on myönteinen siinä mielessä, että se mahdollistaa ajankohtaisimman aiheen ottamisen esille, mikäli puhemiesneuvosto siihen suostuu. On siis aina muistettava, että puhemiesneuvosto harkitsee, minkä se valitsee.

Toinen myös myönteinen seikka ainakin periaatteessa on se, että kirjalliseen kyselyyn luetaan vastaus kolmen viikon sisällä. Mutta kuten aiemmissa puheenvuoroissa todettiin,

tässä on ollut se ongelma, että painatus ja jakelu näyttävät vievän kolmisen viikkoa eräissä tapauksissa, joten täytyy nyt sitten toivoa, että ajan lyhennys myös käytännössä vastaa- vasti merkitsee vastauksen saamista kansanedustajalle nopeammin.

Mitä tulee kolmanteen myönteiseen seikkaan, se on kyselyoikeus ajankohtaisesta aiheesta. Haluaisin tässä yhteydessä todeta, että jo viime eduskunnan aikana tein lakialoitteen, jossa ehdotetaan, että jokaisen istunnon alkaessa kansanedustajilla olisi oikeus tehdä ministerille kysymys aiheesta, jonka kansanedustaja oikeaksi on harkinnut. Olen tämän lakialbitteeni uusinnut myös tälle eduskunnalle edellisten valtiopäivien alkaessa. Tällainen aloite on siis olemassa.

Hallituksen esitys kulkee, sanoisinko nyt, samassa suunnassa, mutta tämäkin lisäoikeus, lisämahdollisuus, ajankohtaisen aiheen ottamisesta esille on kiinni hallituksen esityksen mukaan siitä, miten puhemiesneuvosto siihen suhtautuu, minkä kysymyksen puhemiesneuvosto valitsee. Kun nyt siis aiotaan poistaa varsinainen suullinen kyselytunti, tämä käytännössä johtaa siihen, että kansanedustajan oikeus saada suullinen kyselynsä ministerin vastattavaksi käytännössä nyt ehdollistetaan puhemiesneuvostolle eli siis puhemiesneuvosto ratkaisee. Minusta jokaisen kansanedustajan oikeuden kannalta tämä on takaskel, ja siksi olen myös sitä mieltä, että asiaa pitää harkita toisella tavalla kuin mihin hallitus ja puhemiesneuvosto ehdottaessaan työjärjestyksen muutosta ovat päätyneet.

Kun ed. Ukkola näki yhden perustuslakivaliokunnan jäsenen, minulle jäi epäselväksi, kummalta hän sulki silmänsä, ed. Moilasen kohdalta vai minun kohdaltani, mutta nyt on ed. Moilainenkin poistunut, joten enää on jäljellä yksi.

Lopuksi haluaisin kiinnittää huomiota vielä siihen, että ministerit ovat aika kehnosti suhtautuneet eduskunnan kyselytunteihin, jos aina ei voi kiitosta sanoa kaikkien kansanedustajienkaan osalta. Viitattiin jo siihen, että ministerit ovat olleet usein poissa ja näin vastaamiset sitten ruuhkautuvat, mutta minä mainitsen vielä erään toisen asiapuolen. Muutamia viikkoja sitten eduskuntasalissa ministeri vastasi kansanedustajalle, että ei ollut oikein tarkkaan asiasta selvillä ja että olisi syytä jatkaa keskustelua kahvilassa. Kun ministerille tehtiin vielä lisäkysymys, niin ministeri sanoi, että hän havaitsi, että heillä on vielä enemmän aihetta keskustella kahvilassa. Minä en ole milloinkaan aikaisemmin kuullut

eduskunnassa ministerin näin menetelleen. Lausun ihmettelyni tässä yhteydessä ja toivon, että vaikka varsinainen kyselyoikeus kansanedustajilla säilyisi, ministerit myös suhtautuisivat asianmukaisesti eivätkä yritä siirtää sellaista vastuuvollisuutta, joka kuuluu eduskunnassa julkisen keskustelun piiriin, johonkin eduskunnan kahvilaan kahvikupin ääressä vastattavaksi, koska se kai nyt on ihan muuta kuin kyselyjärjestelmän tarkoitus.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Laine hyvin pitkään parlamentissa toimineena osui arvioinneissaan erinomaisen oikeaan, eli minä kiteytän arviointini hänen puheenvuoronsa perusteella siihen, että kysymyshän on kulttuurista. Kysymys on kulttuurista, millä tavalla valtioneuvoston jäsenet suhtautuvat parlamenttiin, minkälaisen arvon he antavat sille työlle, jota täällä tehdään, ja myös altistuvat sille, että heitä arvioidaan. Nyt juuri, niin kuin ed. Laine kuvasi, on sellainen mahdollisuus, että on valtioneuvoston jäsen, jolta emme saa verbaalisen kommunikaation näytettä lainkaan. Se on aika pelottava vaihtoehto tulevaisuudelle, eli ministeri hän nauttii puhemiesneuvoston erityistä suosiota olla esiintymättä kansanedustajille ja pöytäkirjaan julkisesti, ja se on tietysti erinomaisen huono asia.

Toivoisin hartaasti, että tähän keskusteluun olisi osallistunut paljon enemmän kansanedustajia ja nimenomaan palautteella, että me vaadimme korkeaa kulttuuria valtioneuvoston jäseniltä näissä asioissa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

perustuslakivaliokuntaan:

19) Puhemiesneuvoston ehdotus n:o 4/1992 vp eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta

hallintovaliokuntaan:

20) Hallituksen esitys n:o 362/1992 vp laeiksi valtion virkaehtosopimuslain ja työtuomioistuinten muuttamisesta

talousvaliokuntaan:

21) Hallituksen esitys n:o 363/1992 vp laiksi ulkomaisten vakuutusyhtiöiden toiminnasta Suomessa annetun lain muuttamisesta

22) Hallituksen esitys n:o 365/1992 vp laiksi rikoslain väkisinmakaamista ja vapautta loukkavaa haureutta koskevien säännösten muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. V. Laukkanen: Arvoisa rouva puhemies! Silloin 91 keväällä, kun aloitin keltanokaisena kansanedustajana työskentelyni, lähes vastaavan sisältöinen lakialoite tuli eduskuntaan ja kävin puhujakorokkeella lausumassa mielipiteeni. Silloin en vielä ymmärtänyt, mitä julkisuus on, koska kuukautta myöhemmin eräässä naistenlehdessä oli ajatus siitä, menisitkö tällaisen miehen kanssa naimisiin kuin Vesa Laukkanen. Nyt on varmastikin syytä, kun jotakin tästä asiasta lausun, pyrkiä tekemään se sillä huolellisuudella ja täsmällisyydellä, että pelkästään lievä ilkeys voi antaa mahdollisuuden siihen, että jälleen kerran tämä kysymys toistetaan.

Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin hallituksen esityksestä. Minun täytyy väistämättä moitita sitä siinä mielessä, että tämä on huonosti valmisteltu lakiesitys. Ensinnäkin se on huonosti valmisteltu sen takia, että rikoslain 20 luvun kokonaisuudistus on parhaillaan menossa. Jos yksi pykälä kokonaisuudesta aiotaan muuttaa kiireellisessä järjestyksessä, siihen täytyisi olla painavat perustelut. Nyt ei näy oikeastaan kiireellisyydestä mitään muuta kuin vaatimus, että on esitetty tällainen vaatimus. Mutta en ollenkaan hyväksy sitä, varsinkin kun hallituksen esityksessä myönnetään, että kysymys olisi korkeintaan noin vuoden viivytyksestä, jos odotettaisiin rikoslain 20 luvun uudistamista. Kun oikein tarkkaan mietin, miksi tämä vuosi olisi liian pitkä aika maassa, jossa jo ehkä sata vuotta on ollut nykyisen tyyppinen lainsäädäntö, ei voi kaiketi muuhun päätyä kuin siihen, että oikeusministeri Hannele Pokalla on varmasti tasaval-

lan korkeimpaan virkaan sellaisia projekteja, joihin sinänsä sopii varsin hyvin, että kiireellisesti käsiteltäisiin aloite siitä, että avioliitossa tapahtuva väkisinmakaaminen olisi rangaistavaa aivan samalla tavalla kuin avioliiton ulkopuolella.

Pidän tätä esitystä myös sen takia heikkona, että siinä aivan liian vähän tarkastellaan sitä peruskysymystä, mikä tämä ongelma on ja mitkä ovat tämän ongelman hoitamisessa vaihtoehtoiset ratkaisut. Rikosoikeus on lähtökohtaisesti ultima ratio, viimeinen keino, johon pitäisi turvautua vain silloin, kun mikään muu keino ei auta. Nyt tässä hallituksen esityksessä ei oikeastaan lainkaan pohdita ylipääntänsä empiirisesti, minkä suuruudesta ongelmasta on kysymys ja mitä tähän mennessä on tehty, että tämä ongelma voitaisiin saada hoidettua, vaan harpataan suoraan tähän viimeiseen keinoon, joka — minun täytyy kyllä myöntää — on myös äärimmäisen tehoton keino sinänsä. Jos lähtökohtana on se, että aviovaimot tulevat raiskatuiksi Suomessa avioliitossa ja aviovuoteessaan, niin kyllä on masentavaa, jos yhteiskunta yltää parhaimmillaan siihen, että säädetään yksi pykälä, johon tulee kriminalisointi voimakkaammin kuin tähän asti.

On tietysti heti aluksi todettava selvyyden vuoksi, että kysymys ei ole siitä, että aviovaimolla avioliitossa ei olisi minkäänlaista rikosoikeudellista suojaa aviomiestänsä vastaan. Se on minusta välttämätöntä toistaa, koska julkisuus on jotenkin antanut ymmärtää, että tässä suhteessa aviovaimo olisi aivan kuin täysin lainsuojaton. Näin ei kuitenkaan ole, vaan on yksiselitteistä, että jos aviomies makaa väkisin aviovaimonsa, hänet voidaan rangaista pahoinpitelystä ja pakottamisesta yksin teoin tehtynä ja siitä voidaan tuomita ainakin, sanotaan, vuoden vankeusrangaistus, joten tässä suhteessa suoja ei ole olematon.

Mutta kuitenkin, ja haluan tätäkin painottaa, arvoisa rouva puhemies, minä todella hyväksyn tämän lakiesityksen lähtökohdan, että silti väkisinmakaaminen avioliitossa rinnastetaan väkisinmakaamiseen avioliiton ulkopuolella. Haluan perustella tätä asiaa huolellisesti, kun tiedän, että eräissä kristillisissäkin piireissä on jopa Raamatun vedoten vastustettu tätä uudistusta ja muistaakseni ed. Aittoniemikin on erityisesti vastustanut tällaista uudistusta. (Ed. Aittoniemi: En erityisesti!) — No, aika voimakkaasti, ed. Aittoniemi. Kaiken, minkä te teette, te teette voimakkaasti. (Ed. Aittoniemi: Totta kai!)

Joka tapauksessa jonkin verran haluaisin tarkastella tätä asiaa myös historiallisesti. Se, että tällainen asiointi on vallinnut vuosisatojen ajan, että väkinimkaamista ei ole täysin rinnastettu avioliiton sisällä samanlaiseksi kuin avioliiton ulkopuolella, on pohjautunut erilaisiin rikosoikeudellisiin teorioihin, jotka voin lyhyesti mainita.

Ensimmäkin monta sataa vuotta sitten Englannissakin ajateltiin, että on olemassa ns. suostumusteoria, joka tarkoittaa sitä, että kun avioliitto solmitaan, siinä vaimo suostuu siihen pysyvästi ja peruuttamattomalla tavalla, että hän on aina valmis sukupuoliyhteyteen. Näin ollen, kun hän on antanut suostumuksensa, mistään väkinimkaamisesta ei voida puhua.

Toinen teoria, jota harjoitettiin, oli ns. ykseys-teoria. Englantilaiset pohtivat, ja se oli myös muualla lainsäädännössä esillä, että kun mies ja nainen menevät naimisiin, tämä nainen ikään kuin sulautuu pois ja on oikeastaan kuin osa miestänsä. Ja kun mies ei voi itseään raiskata, ei hän tietenkään voi tulla rangaistuksi, jos hän raiskaa vaimonsa.

Kolmas teoria oli ns. omaisuusteoria. Yksinkertaisesti lähdettiin Englannissa tällä property theoryllä siitä, että kun kerran vaimo on miehen omaisuutta ja mies saa omaisuudellaan tehdä mitä tahansa, niin ei tietenkään voi olla rikos, mitä sitten tekeekin tämän omaisuutensa kanssa.

Täytyy tietysti myöntää vielä, että oli myös yksi painava perustelu sille, että väkinimkaamista ei haluttu rinnastaa avioliitossa samaksi kuin avioliiton ulkopuolella. Ja se oli tietysti se, että jos henkilö syylistyi väkinimkaamiseen, hänet hirtettiin. Jollakin tavalla ehkä oli monien mielestä pikkuisen liian ankaraa, että jos aviomies jonakin yönä aviovuoteessa ehkäpä pikku huppelissa raiskasi vaimonsa, hänet saman tien olisi hirtetty. Minä uskon, että tämä on vaikuttanut tähän ajatteluun, vaikka se ei suinkaan ole mikään puolustus, vaan lain olisi pitänyt olla oikeudenmukaisempi.

Arvoisa rouva puhemies! Toki on niin, että näiden vuosisataisten perustelujen jälkeen jokainen on ymmärtänyt, että nämä perustelut ovat olleet sietämättömiä, täysin kestävämpiä, ja niistä on minusta aika helppo myös päätellä, että ne ovat varmasti aikoinaan olleet miesten keksimiä.

Mutta sitten on myös modernimpia perusteluja, jotka lyhyesti haluaisin mainita ja joilla ihan näinä vuosikymmeninäkin on ajateltu, että tätä kriminalisointia, joka nyt hallituksen esityksessä

on, ei tulisi tehdä. Ensimmäkin on väitetty, että tämä loukkaisi avioliiton yksityisyyttä. On väitetty, että vaimo voisi kiristää miestänsä. On puhuttu myös näyttövaikeuksista, joista ed. Aitonniemi varmasti ammatillisena osaa myös puhua, ja on puhuttu myös raiskausten vähäisyydestä avioliitossa ja siitä, että kun on olemassa jo ennestään riittävä rikosoikeudellinen suoja, niin ei ole syytä mennä tällaiseen kriminalisointiin. Vielä yksi perustelu on ollut se, että avioliitot rikkoutuvat tällaisten syytteiden myötä. Kommentoin aivan lyhyesti näitä perusteluja, kun olen jonkin verran lukenut oikeustieteellistä kirjallisuutta ja tutkimuksia tältä osin.

On tietysti selvää, että avioliiton yksityisyyttä loukkaa puuttuminen miehen ja aviovaimon väliseen kanssakäymiseen, mutta niin on aina tehty silloin, kun on ollut kysymys pahoinpitelystä tai siitä, että puoliso on varastanut toiselta puolisoilta, tai missä muissa rikoksissa tahansa, eikä ole erityistä syytä suojata sukupuolielämää tässä suhteessa.

Toisaalta on väitetty, että vaimo voi kiristää miestänsä, mutta kuten sanoin, on itse asiassa niin, että missä tahansa rikoksessa voidaan aina harjoittaa kiristystoimintaa eikä ole vahvaa empiiristä tukea sille, että näin tosiasiallisesti sen enempää tapahtuisi näiden rikosten osalta kuin muutoinkaan.

Mitä näyttövaikeuksiin tulee, voi tietysti suoralta kädeltä ajatella, että on tavattoman vaikea näyttää toteen, onko väkinimkaamista avioliitossa tapahtunut, kun itse yhdyntä tietysti sinänsä ei ole vielä kriteeri mistään. Kuitenkin amerikkalaiset tutkimukset osoittavat, että yleensä aviomiehen tekemä raiskaus on niin brutaali luonteeltaan, että näyttövaikeudet ovat huomattavasti vähäisempiä avioliitossa tapahtuneiden rikosten osalta kuin avioliiton ulkopuolisissa tapauksissa. Jos tarkastellaan tuomitsemisprosentteja, niin huomattavasti suurempi määrä aviomiehistä tuomitaan tällaisista teoista rangaistukseen kuin niistä syytetyistä, jotka ovat syylistyneet väkinimkaamiseen avioliiton ulkopuolella.

Kysymys siitä, että olisi ennestään riittävä rikosoikeudellinen suoja, on ehkä aika hyvä perustelu, mutta selvää on, että teon moitittavuuden kannalta rangaistusasteikko on tietysti ollut tarpeettoman lievä.

Vielä yhtenä perusteena tulee mieleen, että on vedottu siihen, että ylipäättensä väkinimkaamisia avioliitossa tapahtuisi vähän. Tässä suhteessa tuore kriminologinen tutkimus, kun tällai-

set ujoudet ovat vähän väistyneet, on paljastanut melko masentavia lukuja kansainvälisesti tarkastellen, ja vaikka Suomesta nyt ei niin paljon ole tietoa, en usko, että Suomi näennäiskristittyinä maana pärjää yhtään sen paremmin näissä väkisinmakaamistilastoissa, jos niistä olisi näyttöä. Joka tapauksessa USA:ssa eräässä tutkimuksessa saatettiin todeta, että lähes 14 prosenttia yli 700 haastatellusta avio-avaimosta oli joskus elämänsä aikana joutunut väkisinmakaamisen kohteeksi. Saman tyyppistä tutkimustulosta löytyy myös Saksasta. Eräät arvioivat, että yli toistakymmentä prosenttia kaikista avio-avaimoista joutuu väkisinmakaamisen kohteeksi avioliitossa. Näin ollen on nähdäkseni melko kiistatonta, että eniten raiskauksia tapahtuu juuri aviovuoteessa.

Tämä on tietysti tavattoman järkyttävä ja lohduton kuva. Sitä ei minusta voi millään tavalla puolustella eikä selittää, koska itse asiassa avioliitonhan pitäisi olla ikään kuin kaiken huipentuma, jossa kaksi ihmistä rakastavat toisiaan niin kuin itseään, ja se yleensä on vielä helppoa, kun ihmiset voivat pitää toisistaan ja ovat saaneet valita sen, ketä rakastaa. Tässä suhteessa tämä on kyllä todella masentavaa.

Arvoisa rouva puhemies! Haluan vielä lyhyesti ikään kuin saatteeksi lakivaliokunnalle mennä muutama epäkohtaan tässä lakiesityksessä. Tietysti vielä voin todeta lakiesityksen hyvät puolet, ennen kuin menen epäkohtiin. Toinen on se, että tietoisuus varmuudella lisääntyy. Saattaa olla paljon aviomiehiä, jotka tänäkin päivänä uskovat, että väkisinmakaaminen olisi sallittua. Tässä suhteessa hyvä tiedottaminen palvelee tätä asiaa ja sinänsä tämä kriminalisointi voi jossakin määrin vähentää väkisinmakaamisia. Toisaalta rangaistukset ovat ankarampia, mikä rikosoikeuden sisäisen systematiikan kannalta on tietysti oikein. Mutta toisaalta täytyy tässäkin yhteydessä sanoa, että viime aikoina en enää ole ollenkaan uskonut koko rikosoikeudelliseen järjestelmään, että se millään merkittäväällä tavalla voisi ratkaista niitä ongelmia, joissa aviomies raiskaa vaimonsa, tai ylipäättensä muita rikollisuuden ongelmia. En siis missään tapauksessa tunnustaudu ankarien tai edes lievienkään rangaistusten kannattajaksi, vaan jotkin muut keinot olisivat parempia.

Joka tapauksessa mennäkseni tämän lain ikään kuin heikompaan puoleen se liittyy siihen, että tässä laissa kyllä kauniisti puhutaan YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisesta julkistuksesta, joka lähtee ihmisten yhdenvertaisuudesta

ja tasa-arvosta. Jotenkin olen halunnut myös uskoa, että kun esimerkiksi oikeusministerinä on nainen ja kun naiset ovat olleet niin kauan sorrettuja ja kun on ollut niin paljon epätasa-arvoa, niin kun he pääsevät valtaan ja kehittävät lainsäädäntöä, sitä jotenkin aivan kuin rikastutaisi tinkimätön pyrkimys tasa-arvoon, mutta näin valitettavasti ei ole käynyt. Ymmärrän siten niitä, jotka väittävät osittain, että eivät naiset välttämättä halua tasa-arvoa, vaan haluavat hie-
man miehen yläpuolelle. Minä en tähän usko, mutta tämä lakiesitys sinänsä puoltaa tätä ajatusta.

Ensinnäkin heikkoutena tasa-arvon kannalta on se, että tässä laissa väkisinmakaamisen uhri-
na voi olla vain nainen eikä mies. Tämä ei kansainvälisesti tarkastellen kestä kriittistä tarkastelua. Jos halutaan kriminalisoinnilla suojella esimerkiksi 18-vuotiaasta tyttöä, että hän ei joudu väkisinmakaamisen kohteeksi, miehen raiskaamaksi, niin en ymmärrä ollenkaan sitä, miksi aivan samanlaiseen ja yhtä vakavaan rikokseen ei syyllistyisi mies, joka väkisinmaka-
aa 18-vuotiaan pojan. Minusta nämä rikokset tulisi rinnastaa toisiinsa, mutta tässä hallituksen esityksessä lähdetään siitä, että naisen väkisinmakaaminen voi johtaa 10 vuoden vankeusrangaistukseen, mutta pojan väkisinmakaaminen voi johtaa vain 4 vuoden vankeusrangaistukseen. Onko tämä nyt jotakin todellista tasa-arvoa? Sitä en kerta kaikkiaan ymmärrä.

Toinen, ehkä pienempi, asia on se, että periaatteessa kansainvälisissä vertailuissa voi todeta, että yleensä on poistettu tällainen ero, voiko rikoksen uhrina olla mies ja nainen siinä tilanteessa tekijänä. Vaikka on tietenkin tuiki harvinaista, tuskin mielikuvitus antaa periksi sellaisille tapauksille, että mies tulisi maatuksi väkisin jonkun naisen taholta, niin yleensä kansainvälisissä rikosoikeudellisissa lainsäädännöissä ei ole tätä poissuljentaa tehty, vaan lähdetty siitä, että teoriassa se on mahdollista. Kyllä se siinä mielessä varmasti onkin mahdollista, että joitakin tapauksia rikosoikeudellisessa kirjallisuudessa esiintyy. Sen vuoksi katson, että lakivaliokunnan tulisi korjata hallituksen esitystä tältä osin, toteuttaa sitä paljon puhuttua tasa-arvoa siten, että niin nuori poika kuin nuori tyttökin saa samanlaista rikosoikeudellista suojaa.

Arvoisa puhemies! Yksi asia vielä oli kokonaan unohtua. Tulostin tietokoneeltani Raamatun kohdan, johon nyt erityisesti on viitattu, ja uskon, että ed. Aittoniemikin käytti hieman tämän tyyppistä perustelua, miksi väkisinma-

kaamisen ei tulisi olla samalla lailla rangaistavaa avioliitossa kuin avioliiton ulkopuolella. Julkisuudessa Aamulehdessä on käyty erittäin laaja keskustelu sen takia, että joku Raamattua lkenut henkilö kivenkovaa väitti vastaan ja piti suorastaan tyrmistyttävänä tätä lainsäädäntöä. Kun Raamatussa sanotaan, että vaimon ruumis ei ole hänen omansa vaan hänen miehensä vallassa ja samoin ei miehenkään ruumis ole hänen omassa vaan vaimon vallassa, niin hän lähti siitä ajattelusta, että tästä jakeesta voidaan päätellä, että väkininmakaamisen tulee olla sallittua avioliitossa. Tämä on minusta äärimmäisen järkyttävä tapa tulkita Raamattua, ja haluan sen sanoa kaikella selvyydellä. Raamattua ei voida lukea niin kuin piru lukee Raamattua, että ottaa sieltä yhden jakeen ja ratsastaa sillä jakeella sitten vaikka kuinka pitkälle, vaan Raamattu on yksi kokonaisuus, jota täytyy myös tulkita kokonaisuutena. Sama Raamattu, joka sanoo näin, sanoo myös, että rakastakaa toista niin kuin itseänne. Tämä velvollisuus rakastaa on se perusvelvollisuus, minkä kanssa ei saa mikään asia olla ristiriidassa. Niinpä tämä jae ei anna pienintäkään oikeutta ja poikkeusta siitä, mikä muualla on säädetty miehen velvollisuudeksi. Miehen velvollisuus on rakastaa vaimoaan, ja tämä velvollisuus tarkoittaa, että hän ei saa tehdä minikäänlaista pahaa vaimolleen, periaatteessa ei edes verbaalisesti, saati sitten että hän väkininmakaaisi oman vaimonsa.

Ed. Jansson merkitään läsnä olevaksi.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin sanoisin, että olen hyvin iloinen siitä, että ed. Vesa Laukkanen on asiaan perehtynyt ja tutustunut hyvin laajasti. Minusta on hyvin tärkeää, että myös miehet osallistuvat tähän avioliitossa tapahtuvaan väkininmakaamiseen liittyvään keskusteluun. Olen myöskin lkenut hänen artikkelinsa Aamulehdestä, ja se minusta oli hyvin asianmukainen ja asiallinen.

Mutta olisin muistuttanut ed. V. Laukkasta siitä, että silloin keväällä 91, kun täällä eduskunnassa jätettiin kaksi lakialoitetta, jotka molemmat liittyivät avioliitossa tapahtuvaan väkininmakaamiseen, omalla nimellä kulkevassa lakialoitteessa nimenomaan haluttiin kriminalisoida myöskin samaa sukupuolta olevien väkininmakaaminen. Mutta olen nyt ymmärtänyt niin, että

ministeri Pokka on halunnut puuttua ainostaan avioliittoon liittyvään väkininmakaamiseen. Tältä osin ilmeisesti joudumme odottamaan rikoslain kokonaisuudistusta, kunnes samaa sukupuolta olevan raiskaaminen kriminalisoidaan toivottavasti myös aivan samalla tavoin.

Minä en ole kuitenkaan aivan yhtä pessimistinen kuin ed. Vesa Laukkanen siltä osin, että tämä olisi ministeri Pokan presidenttipeliä, kun lakiehdotus on nyt osauudistuksena täällä käsiteltävänä. Kyllähän tämä asia on ollut esillä vuodesta 70 lähtien, kuten ed. Vesa Laukkanen voi hyvin lakialoitteessani lukea ja samoin kuin myöskin hallituksen perusteluista käy ilmi. Siis jo vuonna 70 rikoslain uudistus oli tältä osin erimielinen, ja nimenomaan silloin jo pidettiin tärkeänä, että avioliitossa tapahtuvaa väkininmakaamista koskeva kriminalisointi olisi otettu lakiin mukaan juuri siitä syystä, että lakiin otettuna säännös voisi toimia ennalta ehkäisevän normin tavoin. Totta on, että rikoslaki on se viimeisijainen, niin kuin ed. V. Laukkanen totesi, mutta kyllä meidän lainsäädännöllämme myöskin on tällainen ennalta ehkäisevä vaikutus, ja ainakin sillä tulee se olla. Siinä mielessä tämä on tärkeä uudistus tässä vaiheessa.

Ed. V. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Palaisin sen verran tähän ed. O. Ojalan aikoinaan tekemään lakialoitteeseen, että mainitsen nyt ihan selvyuden vuoksi, että silloin kritiikkini lähinnä kohdistui siihen, että ensinnäkin siinä oli rikosnimike muutettu väkininmakaamisesta, oliko se nyt, henkilön sukupuolisen itsemääräämisoikeuden loukkaukseksi. Pidin sitä huonona, koska se olisi antanut väärän viheen siitä, kuinka vakavasta rikoksesta on kysymys, ja sanoin, että parempi olisi sana "raiskaus" kuin tällainen "sukupuolisen itsemääräämisoikeuden loukkaus". Se ei kerta kaikkiaan ollut riittävä.

Toinen asia, mitä kritisoin, oli, että siinä rangaistusasteikko oli pudotettu niin alhaiseksi, että se minua häkellytti. Rikosoikeuden sisäisessä johdonmukaisuudessa se olisi ikään kuin viitannut siihen, että rangaistuksen jotenkin pitäisi olla lievempi kuin nykyinen kymmenen vuotta.

Kolmas asia, mitä varsin voimakkaasti kritisoin ja mikä oli oikeastaan pääkritiikin aiheena, oli se, että ed. O. Ojala esitti, että tämän pitäisi olla virallisen syytteen alainen rikos, niin että jos väkininmakaaminen on tapahtunut ja poliisi saa sen tietoonsa mitä tietä ikinä tahansa, sen jäl-

keen olisi täysin mahdotonta peruuttaa syytteen eteneminen tuomioistuimeen. Siinä suhteessa sanoin, että en usko, että tämä on naisen vapautta ja itsemääräämisoikeutta puoltava esitys, ja vastustin sitä. Nyt ainakin tässä hallituksen esityksessä on päädytty sille kannalle, mitä itse edustin.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta, että väkisinmakaaminen avioliitossa säilyy edelleenkin asianomistajarikoksena, ja se on kyllä monia ongelmia myös mukanaan tuova. Kun silloin esitin todella toisenlaista menettelyä eli yleisen syytteen alaiseksi saattamiseksi, tiesin myöskin ne argumentit, joita muun muassa ed. Vesa Laukkanen täällä salissa käytti sopimisen osalta. Mutta kun näiden raiskattujen kertomuksia on kuullut ja lukeut erilaisista tutkimuksista ja selvityksistä, niin kyllä heidän kohdallaan suurin este on juuri se, että heidän täytyy itse nostaa syyte, ja näin syyte jää nostamatta. Sen takia näitä asioita tulee niin vähäisessä määrin esille, ja tältä osin kyllä pitäydyn edelleenkin lakialoitteeni takana.

Edelleenkin ed. V. Laukkanen totesi, että minun ehdotuksessani oli niin kovasti lievennetty tätä rikosta, mutta sehän ei pidä paikkaansa. Itse asiassa minun lakiesityksessäni poistetaan tämä "vapautta loukkaava haureus". Kymmenen vuotta olisi edelleen maksimirangaistus, mutta kuten tälläkin hetkellä ovat olemassa nämä lieventävät asianhaarat, niin minä pitäydyn myöskin näissä lieventävissä asianhaaroissa omissa lakiesityksessäni. Tältä osin mielestäni se on ihan looginen.

Ed. Tuomioja merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vastaisin vain tähän sen verran, että myönnän kyllä, että kysymys siitä, onko tämä virallisen syytteen alainen rikos vai ei, on suuresti kiistelty rikosoikeudellinen kysymys, ja myönnän auliisti, että sillä olisi eittämättä tiettyjä etuja. Nyt en muista, oliko Kanadassa vai missä, on haettu kompromissia siinä mielessä, että sitä on pidetty virallisen syytteen alaisena rikoksena, jos nainen tekee tästä rikosilmoituksen muistaakseni 30 päivän kuluessa. Yksi asia, joka tässä vaikuttaa, on, kuinka nopeasti tämä ilmoitus tehdään. Mielestäni tietysti tulisi jatkovalmistelussa harkita, voi-

siko olla jokin tapa, että annetaan tietty aika, jonka kuluessa rikosilmoitus tehdään. Sitten annetaan tietty harkinta-aika, jonka kuluessa vaimo voisi peruuttaa sen, mutta jollei hän sinä aikana peruuta sitä, niin sitten se sitoi lopullisesti.

Myönnän kyllä, että tässä olisi miettimisen aihetta, mutta se on äärimmäisen monimutkaista. Niin suoraviivainen tapa, että suoralta kädeltä sanottaisiin, että aina ja kaikissa tilanteissa tämä on virallisen syytteen alainen rikos, varsinkin silloin jos tekijänä olisi nainen ja uhrina mies, olisi minusta lähinnä uskomatonta. Mies ei tällöin saisi koskaan antaa vaimolleen anteeksi, jos vaimo on käyttänyt miestä hyväkseen jossakin tunnottomassa tilassa.

Ed. A i t t o n i e m i: Rouva puhemies! Suhautuminen tähän asiaan on kansalaisten keskuudessa varsin ristiriitaista. Itse olen sitä mieltä, että esivallan miekkaa ei pitäisi kovin herkästi viedä aviopuolisoiden makuuhuoneeseen. Se on aluetta, minne se ei kaikilta osin kuulu. Avioliitto on instituutio, johon, kuten ed. V. Laukkanen puheesta kävi ilmi, liittyy eräitä asioita. Ne ovat kiinteästi sidoksissa avioliittoon. Toisin sanoen seksuaaliseen kanssakäymiseen pyrkiminen on eräs niitä asioita, jotka kuuluvat tähän asiaan, eikä siinä sellaisenaan ole mitään laitotonta. Mutta millä tavalla se tapahtuu, se on toinen asia. Näiltä osin on olemassa rangaistukset pahoinpitelystä, pakottaminen ja ehkä laitton uhkauskin saattaa liittyä kriminalisointikohtana tähän asiaan.

Minä kuulin, että asia olisi, kun se on jo lakivaliokunnassa, siellä jo kohdannut aika tavalla tietynlaista vastustusta tai kritiikkiä. Toivon mukaan näitä asioita käsitellään siellä hyvin tarkasti juuri siltä osin, että erotellaan se, mitä kuuluu avioliittoon ja muihin tietyllä tavalla kummallakin aviopuolisolla on "oikeus" ja toisaalta se, millä tavalla siihen pyritään. On jo tänä päivänä rangaistavaa, jos se tapahtuu lainvastaisesti.

Mitä tulee pitäkään p9oliisiuraani, minä en ole sen aikana tavannut yhtään sellaista tapaus-ta, jossa aviomies olisi raiskannut vaimonsa. Sen sijaan olen keskustellut naisen kanssa, joka puukolla uhaten vaati miestään seksuaaliseen kanssakäymiseen. En tiedä, kuinka se onnistui, tuskinpa vain. Joka tapauksessa myös näyttökysymykset ovat vaikeita. Tätä asiaa tullaan käyttämään väärin erityisesti silloin, kun olosuhteet ja välit ovat tulehtuneet, erityisesti kun on kysymys

omaisuuden jakoon liittyvistä asioista avioliiton purkautuessa. Näin ollen pitää hyvin tarkkaan harkita, mitä tässä asiassa tehdään. En minä perustele asiaa sen enempää oikeudellisilla kuin tieteellisilläkään perusteilla.

Ed. V. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemi perustele asiaa sillä, että avioliitossa pitäisi olla joidenkin asioiden esivallan miekan ulkopuolella. Mutta jos mies ryöstää vaimonsa, mies pahoinpitelee vaimonsa tai jos mies tekee mitä tahansa aiheuttaen ruumiinvamman vaimolleen, niin kaikissa niissä tilanteissa esivallan miekka ulottuu avioliittoon, jos uhri sitä haluaa. En näe tässä suhteessa mitään eroa. Päinvastoin tähän on räikeintä mahdollista loukkausta avio- puolisoa kohtaan. Ja jos tässä tilanteessa ei voida rehellisesti sanoa, että kuule, mies, sinä olet syyllistynyt väkinimakaamiseen ja sinut tuomitaan väkinimakaamisesta, niin minusta sillä ei ole mitään tekemistä sen kanssa, että onhan pahoinpitelyssäkin niin, että jos toinen hyväksyy vaikkapa pahoinpitelyn, niin se ei ole rikos. Eikä tässä suhteessa ole mitään eroa väkinimakaamiseen.

Toisaalta ed. Aittoniemi viittaa näyttövaikeuksiin. Mutta täytyy, ed. Aittoniemi, aina muistaa, että jos näyttö ei riitä, niin sehän on vain miehen etu. Jos näyttö ei riitä, niin se ei riitä. Mutta silloin, kun on riittävä näyttö, joka voi perustua esimerkiksi miehen tunnustukseen tai huomattaviin vammoihin, mitkä ovat syntyneet tässä yhteydessä, voidaan tuomita. Ei tässä minusta ole sen suurempaa vaikeutta. Kyllä komisario Aittoniemi tietää, että on vaikeita näyttökysymyksiä lähtien murhajutuista, joissa mietitään, onko avioapuoliso murhannut aviomiehensä vai ei. Jos näyttö ei riitä, niin seurauksena on automaattisesti syytteen hylkääminen. Mutta jos tuomioistuimelle ei jää mitään järkeviä epäilyksiä siitä, etteikö henkilö olisi syyllinen, niin myös hänet tuomitaan.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Varkaus, ryöstö tai pahoinpitely eivät kuulu avioliiton instituutioon, siihen herkkään alueeseen, joka käsittää eräät muut asiat, joita en nyt lähde ed. V. Laukkaselle selittelemään muuten kuin sanomalla, että avioliiton instituutioon kuuluu seksuaalinen kanssakäyminen, mutta siihen eivät kuulu varkaus, ryöstö ja pahoinpitely. Jos siihen sisältyy pahoinpitely, silloin se on rangaistavaa, mutta ei se,

että esimerkiksi miehellä on halu käyttää avioliiton instituutioon kuuluvaa erästä herkkää seikkaa ja aluetta hyväkseen. Mutta jos hän tekee sen käyttämällä rikollisia toimenpiteitä, ne ovat silloin rangaistavia.

Huomautan vielä ed. V. Laukkaselle erään asian. Poliisimiehenä tiedän varsin hyvin, kuinka helppo avioapuolison on lavastaa pahoinpitelytilanne. Siihen ei tarvita muuta kuin kirkumista, itsensä raapimista, hiukan kirveen takalla otsaan lyömistä, vaatteiden rikkirepimistä ja siinä se menee sitten tietylle asteelle. Näin se on. Olette, ed. V. Laukkanen, ollut joskus kai nimismiehenä. Olisi pitänyt mennä vähän tutkimuspuolelle ja kentälle, niin tietäisitte, millä tavalla voidaan lavastaa tiettyjä asioita. Tällainen on erittäin herkästi lavastettavissa silloin, kun riidellään esimerkiksi suurista omaisuuksista, avio-oikeuksista ja korvauksista, joissa on tietyt vaikutukset myös tällaisilla asioilla. Silloin nämä asiat saattavat helposti johdattaa poliisin harhaan. Poliisi on aina hyvin epäluuloinen väkinimakaamistapauksissa, ja perusteita on ollut monta kertaa. Monta kertaa niissä on tietyn asteista lavastusta, joka on helppo toteuttaa.

Ed. Rätty (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että jos tämän lain nojalla pystyttäisiin edes 10 tai 20 prosenttia vähentämään avioliiton sisällä tapahtuvia väkinimakaamisia tai jopa raiskauksia, niin silloin laki varmasti on tehnyt sen, mikä sille kuuluu. Tilannehan käytännössä kuitenkin on niin, että kaikki ne naiset ja miehet, jotka joutuvat raiskauksen kohteeksi, tuskin uskaltaivat mennä poliisiviranomaiselle sinä yönä tai sinä kellonaikana ilmoittamaan, että nyt minut aviomies tai aviovaimo on raiskannut. Toisin sanoen, jo tieto siitä, että meillä on olemassa laki, että joutuu syytteeseen väkinimakaamisesta, luultavasti vähentää näitä tapauksia. Sitten on tietysti luku sinänsä henkilöt, jotka nauttivat siitä, että saavat väkivaltaista kohtelua saadakseen seksuaalisen tyydytyksen.

Ed. Pykäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluaisin ed. Aittoniemeltä kysyä, onko hän sitä mieltä, että raiskaus kuuluu avioliittoon, kun hän mainitsi muutamia muita rikoksia, jotka eivät kuulemma kuulu avioliittoon. Nähdäkseni seksuaalisuus kuuluu normaaliin terveeseen parisuhteeseen riippumatta siitä, ovatko henkilöt avioliitossa vai elävät jonkinlaisessa muussa parisuhteessa. Toisekseen

näistä lavastustapauksista: Luulen, että sellaisissa tapauksissa, jos täytyy avioliitossa ruveta lavastamaan raiskausta tai pahoinpitelyä, se pari on ehdottomasti monenlaisen avun tarpeessa.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Pykäläinen, jos aviopari on avun tarpeessa, niin ei tällä lailla ainakaan se apu lisäännä.

Pyysin tämän vastauspuheenvuoron ed. Aittoniemen huomautukseen siitä, miten asiat voidaan lavastaa. Näin todella voidaan, ja se on yksi syy, minkä vuoksi minä ilmoitan kyllä peruvani oman nimeni tästä ed. Pykäläisen lakialoitteesta. Minä olen sen kyllä tehnyt vahingossa, ja sitten kun tämä asia tuli aktuaaliksi ja olen alkanut sitä miettiä, en minä voi tätä hyväksyä, niin nainen kuin olenkin.

Meillä on lainsäädäntö, joka kieltää avioliitossa pakottamisen ja pahoinpitelyn ja jonka nojalla saadaan aviomies tällaisessa tapauksessa vastuuseen. Mutta mitä se raiskaus sitten on? Onko se sitä, että kun aviovaimo on väsynyt ja sanoo, että ei haluta, niin mies kuitenkin houkuttelee? Onko tämä sitten sitä raiskausta? Jos tämä on raiskausta ja väkisinmakaamista ja pakottamista, niin kyllä sitä tekee nainenkin omalle aviopuolisolleen. Kokemuksesta sen tiedän.

Toinen asia on, että tämä hyväksikäyttäminen on niin vakava asia, että se pitäisi ihan tosissaan ottaa. Sen jälkeen, kun ryhdyttiin puhumaan inestistä, nämä tapauksethan ovat lisääntyneet valtavasti. Tuskin inestitapaukset ovat lisääntyneet, mutta näitä syytöksiä — lavastuksia, turhia syytöksiä — käytetään niissä tilanteissa, kun aviopuolisoihin välit ovat niin tulehtuneet, että riidellään omaisuudesta ja etenkin kun riidellään lapsista. Tämä on se yksi syy, että nainen on peto myös, jos on mieskin: Hän kyllä osaa keinot, millä pystyy omia asioitaan ajamaan. Tällaista keinoa minä en kyllä haluaisi antaa.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tulin samaan johtopäätökseen kuin ed. Pykäläinenkin ed. Aittoniemen puheesta eli siihen, että ed. Aittoniemen mielestä raiskaus kuuluu avioliittoon. Haluaisin huomauttaa, että kyllä muutkin rikokset kuin raiskaus ovat avioliitossa mahdollisia, vaikka eivät ne tietenkään mitenkään oletuksena kuulu siihen siinä vaiheessa, kun ihmiset menevät naimisiin. Kyllä murhat on mahdollisia, varkaudetkin ovat mahdollisia. Aviopuolisilla voi olla erilliset omaisuudet, jo-

ten kyllä periaatteessa avioliitossakin varkaudet ovat mahdollisia. Mielestäni ei ole mitään perustetta siihen, että jos avioliitossa tapahtuu rikos, oli se mikä rikos hyvänsä, niin sitä arvioitaisiin jotenkin eri asteikolla kuin sitä, että sama rikos tapahtuu muunlaisessa viitekehityksessä.

Mitä tulee rikosten lavastamiseen, niin kaikkia rikoksia voidaan lavastaa. Luulisin, että ei ole kovinkaan monta sellaista rikostyyppiä, jonka rangaistavaksi säättämisen yhteydessä ylipääntänsä mietittäisiin sitä, onko näyttökysymysten ongelmallisuus peruste sille, että rikosta ei todeta laissa rikokseksi. En esimerkiksi ole koskaan kuullut siitä, että ryöstön tai murhan näyttökysymysten vaikeus tietyissä tilanteissa olisi peruste sille, ettei näitä rikoksia myöskin laissa todeta rikoksiksi.

Lopuksi sanoisin vielä sen, että minua jatkuvasti hämmästyttää ed. Aittoniemen toispuoleinen näkökulma, kun hän puhuu, että miehellä on oikeus tyydyttää vaimollansa omat seksuaaliset tarpeensa. Miten tämä asia on toisin päin? Katsooko hän, että vastaavanlainen oikeus on myös vaimolla, niin että kun on menty naimisiin, myös vaimolla on oikeus esittää vaatimuksia joka hetki kaikissa mahdollisissa tilanteissa miehelleen?

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Hassille viimeiseen toteamukseen vastaus on "kyllä".

Mitä tulee raiskaukseen, käytetään nyt sitä nimeä, niin kysymyksessä on kaksitapahtumainen rikos, ja vain silloin se on rikos, jos molemmat ovat olemassa: sukupuoliyhteys ja toisaalta väkivalta tai uhkaus tai pakottaminen. Myös nykyisen lainsäädännön mukaan vain nämä yhdessä tekevät siitä rangaistavan. Jos puuttuu sukupuoliyhteys, vaikka olisi pakottaminen, silloin ei ole kysymys väkisinmakaamisesta. Jos on toisin päinkin, jos toinen puuttuu, on kysymyksessä joku muu rikos kuin tämä. Näistä kahdesta osatekijästä sukupuoliyhteys kuuluu avioliiton instituutioon, mutta väkivalta ei kuulu sinne eikä uhkaus eikä pakottaminen, ja ne on tänä päivänä jo rangaistui. Jos pakottaa vaimonsa, täyttää jonkun näistä kolmesta tapahtumasta, jotka kuuluvat tähän kaksiosaiseen tapahtumaan toisena osapuolena, silloin se on rikos. Tämä pitäisi nyt käsittää selkeästi.

Instituutioon kuuluu tämä tietyllä tavalla hienosti ilmassa oleva ajatus siitä, että avioliittoon kuuluu myös sukupuolinen kanssakäyminen. Mutta siihen ei saa liittyä silloin väkivaltaa, pakottamista tai uhkaamista, jolloin siitä tulee

rikos. Tästä on asiassa kysymys. Nämä pitää erottaa tässä tapauksessa toisistaan. Täällä sekoitetaan autuaasti vihreitten keskuudessa nyt vihreästi nämä kaksi asiaa.

Ed. V. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeastaan ed. Aittoniemi vastasi jo ed. Ukkolalle siitä, että eihän suinkaan väkinmakaaminen ole sellainen rikos, että kun mies sanoo, että olisi niin mukava, ja vaimo sanoo, että kun ei huvittaisi, niin jos vaimo kuitenkin antaa periksi, sitten on väkinmakaaminen. Tässä ikään kuin hukataan se perusidea: Todella saksalaisen tutkimuksen mukaan avioliitossa tapahtuvat väkinmakaamiset ovat erittäin bruttaaleja. Niissä käytetään erittäin paljon väkivaltaa, ja vammat voivat olla huomattavan pahoja, ja se on todella julmaa leikkiä.

Enkä ymmärrä ollenkaan, että tästä haluttaisiin ikään kuin unohtaa se, missä tarkoituksessa pahoinpitely tapahtui. On aivan kaksi eri asiaa, jos mies suuttuu ja lätkäisee vaimoansa poskelle suutuspäissään tai sitten se, että hän pakottaa ja alistaa vaimonsa johonkin sellaiseen, missä tämä kaikkein viimeisimmäksi haluaisi olla — ehkä pahin mahdollinen asia, mitä hän voisi ajatella itselleen tapahtuvaksi — ja mies siinä tarkoituksessa pahoinpitelee ja pakottaa. Jollei tätä lisää oteta kriminalisoinnissa huomioon, niin en kerta kaikkiaan voi ymmärtää sitä pelkästään sillä perusteella, että sinänsä mies ja vaimo voivat keskenään olla sukupuoliyhteydessä.

Toinen asia todella on tämä kritiikki, joka koskee lavastusta. Sen pitäisi kohdistua silloin koko rikosoikeudelliseen järjestelmään. Ei vain väkinmakaamisrikoksissa vaan kaikissa rikoksissa on aina se riski, että tuomitaan syytön. Silloin saattaa olla, että tämä paljon nykyään harjoittamani ajattelu siitä, että ei pitäisi tuomita, on ikään kuin perusteltu.

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! On hyvin valitettavaa, että täällä ei ole oikeusministeri paikalla, kun tämä lakiesitys on annettu. Pidän erityisen valitettavana myös sitä, että kun 44 kansanedustajaa keväällä 91 allekirjoitti joko ed. Tuija Maaret Pykäläisen tai omissa nimissään olleen lakialoitteen ja joukossa oli myös suuri joukko edustajia hallituspuolueista, niin nyt kuitenkin hallituspuolueiden edustajista ei täällä ole ketään keskustelemassa ja puolustelemassa, kun ei ed. Vesa Laukkanenkaan enää edusta täällä hallituspuolueita. (Ed. Tuomioja: Ed. Ukkola!) — Ed. Ukkolasta en tiedä, onko halli-

tuspuolueiden agentti, mutta ei ainakaan virallisesti hallituksessa ole.

Minusta olisi hyvin tärkeää nyt kuitenkin, että keskustelua käytäisiin täällä siten, että myös hallituspuolueiden edustajat ilmaisevat tahtonsa, kun asia on mennyt eteenpäin toivotulla tavalla, lakiesitys on tänne tullut, ilmoittaen mitä tälle lakiesitykselle aiotaan tehdä. Nimittäin minä kuulin huolestuneena tänään viestejä siitä, että lakivaliokunnassa kenties tätä asiaa ei tänä vuonna ollenkaan oteta käsittelyyn vaan aiotaan pitkittää tätä. Minusta tämä on kyllä hyvin erikoista, ja minä toivoisin, että oikeusministeri Pokka olisi täällä perustelemassa omaa lakiesitystään.

Näin ollen, arvoisa puhemies, ehdotan, että tämä asia jää vielä pöydälle ensi tiistain täysistuntoon. Toivon todella, että oikeusministeri Pokka ja hallituspuolueiden edustajat olisivat silloin myös laajemmin paikalla ja keskustelussa mukana.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, asia on jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. O. Ojala ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. O. Ojalan ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

valtiovarainvaliokuntaan:

23) Hallituksen esitys n:o 366/1992 vp laeiksi tullitariffilain liitteenä olevan teollisuustulliluetelon ja tuontimaksulain liitteenä olevan teollisuustulueluettelon muuttamisesta

24) Hallituksen esitys n:o 367/1992 vp laiksi tuloverolain 33 ja 143 §:n muuttamisesta

lakivaliokuntaan:

25) Hallituksen esitys n:o 368/1992 vp rikosrekisterilaiksi ja laiksi ehdollisesta rangaistuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

liikennevaliokuntaan:

26) Hallituksen esitys n:o 369/1992 vp laiksi pysäköintivirhemaksusta annetun lain 22 §:n muuttamisesta

ulkoasiainvaliokuntaan, jolle puolustusvaliokunnan on annettava asiasta lausunto:

27) Hallituksen esitys n:o 370/1992 vp laiksi Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaamistoimintaan annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

valtiovarainvaliokuntaan:

28) Hallituksen esitys n:o 371/1992 vp laiksi Lapuan kaupungissa sijaitsevan tehdaskiinteistön ja eräiden alueiden luovuttamisesta apportiomaisuutena Patruunatehdas Lapua Oy:lle

sosiaali- ja terveystoimi- ja valiokuntaan:

29) Hallituksen esitys n:o 374/1992 vp laiksi lääkelain muuttamisesta

hallintovaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto:

30) Hallituksen esitys n:o 377/1992 vp laiksi yksityisten valtionapulaitosten toimiehtosopimuslain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

lakivaliokuntaan:

31) Hallituksen esitys n:o 378/1992 vp laeiksi perintökaaren 5 luvun 2 §:n ja perintökaaren voimaannpanosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

talousvaliokuntaan:

32) Hallituksen esitys n:o 379/1992 vp laeiksi valtion vakuusrahastosta annetun lain ja talletuspankkien toiminnasta annetun lain 55 §:n muuttamisesta

33) Ed. Rossin ym. lakialoite n:o 57/1992 vp laiksi tieliikennelain 4 §:n 2 momentin muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Rossi: Arvoisa rouva puhemies! Tieliikennelain 4 §:n 2 momentin muuttaminen lähtee yksinkertaisesti ajatuksesta, että tieliikennelakia voitaisiin väljentää eli joustaa siltä osin, että risteyksessä oikealle kääntyminen olisi sallittua punaisen valon palaessa silloin, kun se ei aiheuta vaaraa muulle liikenteelle. Luonnollisestikin punaisten valojen palaessa kääntyvän ajoneuvon on väistettävä muuta liikennettä. Suomalaisessa liikennepolitiikassa on vuosien mittaan kuljettu sitä tietä, että lainsäädäntö on perustunut kielloille, säännöille, estoille. Joustavuutta liikennepolitiikassa ei ole ollut kovinkaan paljon havaittavissa.

Tämä esitys lähtee puhtaasti juuri siitä, että luodaan joustavuutta, jolloin liikenteessä valoristeyksissä odotusaika vähenee ja myös oikealle käännyttyäessä päästään sujuvammin vihreän aallon mukaan seuraavalle kadulle. Vastaava esimerkki löytyy esimerkiksi Yhdysvalloista, missä 70-luvun puolella on tehty mahdolliseksi oikealle kääntyminen punaisissa liikennevaloissa. Vastaavia esimerkkejä löytyy muualtakin maailmasta, mutta ei voi olla niin, että vaikka Euroopassa vastaavaa käytäntöä on ollut vain DDR:ssä, etteikö tuo malli voisi sopia myös Suomeen ja Euroopan puitteisiinkin.

Lähtökohta tälle aloitteelle on, kuten totesin, liikenteen joustavuus ja siihen liittyvä myös ympäristöystävällisyys. Tutkimuksissa on todettu, että liikenteen joustavuuden myötä säästyy energiaa ja myös ajoneuvojen päästöt vähenevät samalla.

Täällä käsiteltiin tyhjäkäyntilakia hyvin monipuolisesti. Saavutetuista säästöistä ja päästöistä voidaan olla montakin mieltä, mutta on aivan varmaa, että odotusajan väheneminen liikenteessä tulee vaikuttamaan juuri ympäristöystävälliseen suuntaan ja tällöin nimenomaan kadulla kävelijät ja ympäristössä asuvat ovat asiasta hyötyviä.

Lakialoite tulee menemään liikennevaliokuntaan. Toivon, että se tulee saamaan siellä arvoi-

sensa kohtelun. Asia on nostettu keskusteluun Suomessa aika ajoin. Muun muassa liikenneministerinä toiminut ed. Vistbacka on ollut ajamassa asiaa. Usein todetaan kuitenkin, että joustavuus lisää samalla liikenteeseen turvallisuutta ja sen takia tämän kaltaisia muutoksia ei voi tehdä.

Liikennevaliokunnalle tarjoutuukin oivallinen tilaisuus selvittää tämä kysymys ja katsoa, onko kyseisen kaltaisella lailla edellytyksiä toimia Suomessa. Liikenteessä kylläkin katson, että eivät ainoastaan säännöt ja lakipykälät ratkaise, kuinka siellä käyttäydytään, vaan kyllä siellä ratkaisee ihmisen oma mieli. Tässäkin suhteessa katson, että joustavuus liikenteessä on omalta osaltaan parantamassa myös muutakin liikennekulttuuria eikä pahentamassa sitä.

Arvoisa puhemies! Tässä ihan lyhyesti perusteltuna tämä lakialoite, jolle todella toivon eduskunnasta sille kuuluvaa tukea.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lakiesitys on todella mielenkiintoinen, ja toivon mukaan liikennevaliokunnan enemmistö tekee sellaisen päätöksen, että asia otetaan nimenomaan edustajien tekemän lakialoitteen pohjalta esille. Toivon, että siinä yhteydessä todella paneudutaan siihen liikenneturvallisuusongelmaan, jonka on väitetty muodostuvan tästä.

Toisaalta on muistettava se, että ainakin aikaisemmin liikennevalojen ollessa autonkuljettajalle vihreällä samalla myös jalankulkijalle oli risteävällä kadulla vihreä, ja silloinkin se on toiminut. Itse uskoisin, että tämä järjestelmä on käytännössä toimiva ja myös aiheuttaa kuljettajalle määrätyn huomion jo siinä, kun hän lähtee kohti punaista valoa ja kääntyy oikealle. Toivon mukaan lakiesitys todella otetaan käsittelyyn liikennevaliokunnassa, jolloin saadaan tarkempaa selvitystä siihen.

Ed. R a u r a m o : Arvoisa puhemies! Ed. Rossin lakialoite on todella miellyttävä poikkeus normaaleista liikenteeseen liittyvistä lakiesityksistä eduskunnassa, koska tämä on muistini mukaan lähes ensimmäinen, ellei ainoa, sen kuuden vuoden aikana, jolloin täällä olen ollut, joka on nimenomaan tarkoitettu lisäämään liikenteen joustavuutta.

Kuitenkin pahoin pelkään ed. Rossin toivomuksesta huolimatta, että lakialoite ei saa valio-

kunnassa arvoistaan käsittelyä, koska kaikki liikenteen joustavuutta lisäävät asiat tuntuvat valiokunnassa olevan kovasti vastatuulella. Itse kuitenkin lupaan tässä ja nyt tukea tälle aloitteelle valiokunnassa.

Vaikka tämä aloite saisi valiokunnassa jonkin verran tukea, niin sen jälkeen pahoin pelkään, että liikenneministeri Norrback puuttuu asiaan. Hän tuntuu tällä hetkellä olevan hallituksen ministereistä kaikkein eniten kaavoihin kangistunut ja kaikkein eniten rajoituksia rakastava ministeri, joten tältä osin voimme vain jäädä odottamaan ja toivomaan, että asia saisi myönteisen käsittelyn. Jos asia voitaisiin tässä ja nyt täällä salissa käsitellä, niin uskoisin, että lakialoite tulisi hyväksyttyä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

valtiovarainvaliokuntaan:

34) Valtioneuvoston päätös 30 päivältä joulukuuta 1992 eräiden elintarvikkeiden tullien väliaikaisesta muuttamisesta (VNP 5/1992 vp)

35) Hallituksen kertomus valtiovarain hoidosta ja tilasta vuonna 1991 (K 14/1992 vp)

ulkoasiainvaliokuntaan:

36) Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus neuvoston toiminnasta 1992 (K 15/1992 vp)

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 15.04.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

